

АНЕКС

ОБРАЗАЦ ЗА INTERREG ПРОГРАМЕ

ССИ	[15 карактера]
Назив	Interreg A IPA III Програм прекограничне сарадње Мађарска-Србија
Верзија	
Прва година	2021.
Последња година	2027.
Прихватљив од	
Прихватљив до	
Број одлуке ЕК	
Датум одлуке ЕК	
Број допунске одлуке у оквиру програма	[20]
Датум ступања на снагу допунске одлуке у оквиру програма	
Региони НСТЈ обухваћени програмом	Жупанија Чонград-Чанад Жупанија Бач-Кишкун Западнобачки управни округ Севернобачки управни округ Севернобанатски управни округ Јужнобачки управни округ Средњобанатски управни округ Јужнобанатски управни округ Сремски управни округ
СТУБ	

1. Заједничка програмска стратегија: главни развојни изазови и стратешки одговори

1.1. Програмска област (није потребно за програме Interreg C)

Референца: тачка (а) члана 17(3), тачка (а) члана 17(9)

Поље за текст [2000]

Територијални опсег Interreg-IPA програма прекограничне сарадње Мађарска-Србија (2021–2027) (у даљем тексту такође познат као Програм сарадње, ПС или Програм) покрива исто подручје као и претходни Програм сарадње (2014–2020) између две земље. Укупна анализирана област покрива 34 335 км² (област већа од површине Белгије) са 2,76 милиона становника (Летонија има популацију сличне величине). Погранична област покрива чак 9 различитих територијалних целина (погледајте „Мапа 1: Мапа програмске области” у Прилогу), и обухвата следеће регионе у Србији:

- Западнобачки управни округ
- Севернобачки управни округ
- Севернобанатски управни округ
- Јужнобачки управни округ
- Средњобанатски управни округ
- Јужнобанатски управни округ
- Сремски управни округ

у Мађарској:

- Жупанија Чонград-Чанад (Csongrád-Csanád megye)
- Жупанија Бач-Кишкун (Bács-Kiskun megye).

Погранична област је подељена спољном границом Европске уније и Шенгенског простора дужине 174,72 км.

1.2. Заједничка програмска стратегија: Резиме главних заједничких изазова, узимајући у обзир економске, социјалне и територијалне разлике, као и неједнакости, потребе за заједничким улагањима и допуне и синергије са другим програмима и инструментима финансирања, лекције научене из претходног искуства и макрорегионалне стратегије и стратегије морских басена где је програмска област у целини или делимично покривена једном или више стратегија.

Референца: тачка (б) члана 17(3), тачка (б) члана 17(9)

Поље за текст [50 000]

1.2.1 Резиме главних заједничких изазова

Територијални изазови

Када је у питању територијална кохезија, изазови су повезани са заједничким карактеристикама, као и са изазовима које доносе прекогранични предели, функционална урбана подручја и слаба пропусност границе, при чему последње чини одрживост и функционалну интеграцију тежим за постизање на прекограничном нивоу. Заједничке прекограничне области суочавају се са изазовима у вези са климатским променама, пољопривредом и еколошким питањима, која захтевају заједничка решења у погледу заштите, превенције, ублажавања негативних утицаја и мере управљања тим пределима. Упркос огромним потенцијалима за интензивирање прекограничног транспорта, токови робе и људи су ограничени због недовољне тврде и меке инфраструктуре, укључујући број и капацитете граничних прелаза, и недостатка мултимодалних веза јавног превоза. Територијална кохезија се ослања на потенцијал функционално међусобно повезане урбане мреже са прекограничним сливним подручјима у којима се може спровести заједничко урбано управљање и развој.

Заштита и одрживост животне средине

Природни предели су такви да област чини део прекограничне карпатско-панонске регије. Већина мезорегија Велике Панонске низије у погледу структуре предела пресечена је административним границама које ојачавају њихово управљање за потребе одрживости животне средине. Вреди нагласити да већина мезорегија које граде карактер пограничног региона прелазе границу. Овај фактор предела може се сматрати једним од најважнијих фактора за кохезију програмске области. Прекограничне мезорегије које захтевају заједничко управљање и заштиту укључују Alföldi-Dunamente/Подунавље, Alsó-Tisza-síkság/Потиска равница, Bácskai síkvidék/Бачка равница, Homokhátság и Maros-hordelékkúp/Моришка алувијална раван. Заштићена подручја и подручја дивљине захтевају сарадњу, али и усклађеност са туризмом, као алат за стварање инклузивније економије. Одрживим решењима треба подржати и заштиту станишта и приступ новим могућностима запошљавања и обуке у (еко)туризму. Таква подручја изузетног биодиверзитета која захтевају заштиту животне средине, управљање и одрживи развој обухватају делове Националног парка Кишкуншаг, Националног парка Крис-Мориш, Национални парк Фрушка Гора, Специјални резерват природе Горње Подунавље, Специјални резерват природе Слано Копово, Специјални резерват природе „Селевењске пустаре”, и Предео изузетних одлика „Суботичка пешчара”, између осталих. Угрожене врсте, смањивање изворне природне флоре и фауне, као и миграције становништва позивају на заједничке акције.

Велики делови региона погодни су за пољопривредну обраду; сходно томе, погранични регион је претежно пољопривредно земљиште. Доминација коришћења пољопривредног земљишта током последња два века имала је негативан утицај на природну вегетацију и биодиверзитет. Преостао је само мали удео природних подручја (нпр. мочваре дуж Дунава и Тисе). Заједно са прошлим смањењем изворне вегетације и станишта, могу се уочити неповољни процеси на преосталим природним подручјима (нпр. исушивање мочвара). Деградација и трансформација вегетације такође се могу уочити и то у облику ширења инвазивних страних врста услед климатских промена и људских активности у последњих неколико деценија.

Постоје значајне паралеле и развојне могућности у истраживаном подручју у погледу природног наслеђа. Врсте природних вредности од високог значаја и важности у региону укључују слана језера и вриштине, песковити брежуљци и дине, као и једно од највећих мочварних станишта у Европи дуж Дунава и Саве са алувијалним шумама, мочварама, барама, трском прекривеном водом сезонски и трајно. Прекогранични карактер биогеографских региона и погранична подручја заштите природе истичу потребу за појачаном сарадњом у вези са природним вредностима, стаништима, миграторним врстама и различитим заштићеним подручјима ради заједничког спровођења мера заштите природе и управљања у правцу заштите биодиверзитета.

Климатске промене снажно утичу на Велику Панонску низију, језгро програмске области. Због климатских промена дошло је до екстремних промена у потенцијалу за наводњавање у региону. Климатске промене наступају услед смањења падавина паралелно са порастом температура у региону.

Погранични регион није само погођен, већ је у великој мери изложен климатским променама и њиховим негативним ефектима. Будући да се очекује да ће се број и тежина суша повећати, адаптација је све већи разлог за забринутост, посебно у односу на аридификацију (нпр. суше, шумски пожари, смањење нивоа подземних вода и погоршање квалитета). Учесталост суша повећавала се у истраживаним областима током 50 година између 1962. и 2011. године. Екстремне суше постале су све чешће у другој половини периода, а показују и растући тренд.

Поред аридификације, треба нагласити и растуће екстреме у погледу дистрибуције воде на страни понуде. Количина падавинских дана се смањује, али број дана са великом количином падавина нагло се повећава. Ова тенденција негативно утиче на пољопривредни сектор са обе стране границе, штети ерозији тла и системима за контролу поплава. Све већа учесталост и интензитет хидролошких (нпр. поплава, копнених вода) и екстремних метеоролошких појава (нпр. изненадни пљускови, олује, градови) постали су главни изазови. Због тога постоји потреба за боље усклађеним управљањем водама и заштитом вода, даљим развојем имплементираних пројеката и резултата, (међу)институционалном сарадњом која укључује различите заинтересоване стране и управљачка тела у управљању катастрофама и водама.

Поменути озбиљни феномени, нарочито суше и копнене воде, који се могу јавити годину за годином, или чак исте године, негативно утичу на регион. Стога су изазови повезани са климатским променама и хидролошким екстремима посебно важни за прилагођавање.

Интегрисана решења заснована на речним сливовима била би пожељна. Потребни су заједнички координисани систем мониторинга квалитета воде и хидролошка база података о ризицима за животну средину и здравље (нпр. од суше, поплава, хидролошке ситуације, загађења воде за пиће), размена најбољих пракси управљања ресурсима пијаће

воде и корективне мере за спречавање загађења воде за пиће, као и заједничко планирање резервоара за задржавање и инфилтрацију воде.

Негативни процеси утичу на прекогранично природно окружење, природне ресурсе, као и на пољопривредне, хортикултурне и шумарске производне базе. Слаби капацитети за адаптацију резултирају растућим производним трошковима и ризицима за економске активности које се у великој мери ослањају на климатске услове који постају све неповољнији због натпросечне осетљивости на климатске промене. Када су у питању боље технике прилагођавања, од кључне је важности и потреба за додатном подршком за свеобухватне акције које се односе на инфраструктуру за управљање водама, употребу земљишта (изграђена подручја, железнице, аутопутеви), неодговорну обраду и одговарајућу агротехнику.

Упркос високим потенцијалима геотермалне и соларне енергије, као и биомасе, ниво искоришћења обновљивих извора и даље се може сматрати ниским.

Просторна структура мреже насеља

Једна од главних карактеристика мреже насеља је велика густина градова у пограничном региону. Велики број урбаних залеђа пресечен је границом која омета прекограничну функционалну сарадњу и приступ одређеним урбаним услугама. Потенцијалне осе функционалног развоја укључују: на источном делу дуж Тисе ту је група речних градова, нпр. Сегедин, Кањижа, Сента и Бечеј, на централном делу осе су Кечкемет-Кишкунфелеђхаза-Суботица-Нови Сад, док на источном делу осе дуж Дунава то обухвата Бају, Сомбор и Апатин. У поменутих областима постоји посебна потреба за заједничким територијално интегрисаним (паметним) решењима. Заједничко функционално урбано подручје осе Сегедин-Суботица има највећи потенцијал за функционалну интеграцију и заједничко управљање, а односи се на јавни превоз, културне, образовне и друге услуге.

Упркос недавним билатералним споразумима и иновативним идејама у пружању здравствене заштите, примена и управљање прекограничном миграцијом пацијената нису решени, већ се може уочити неконтролисана једнострана миграција пацијента у мађарске болничке установе.

Транспортне везе

Погранични регион може да искористи важне аспекте сарадње у виду два паневропска коридора: Коридор VII (река Дунав) и Коридор X (Будимпешта-Београд-Ниш-Солун/Софија) прелазе и уједињују погранични регион.

Пропусност и прекограничну сарадњу омета строг гранични режим уведен на спољној граници шенгенског простора и ЕУ. Захваљујући транспортним рутама од транснационалног значаја, гранични прелазе су често преоптерећени због све већих и масовних токова транзитног промета и радника миграната између Балкана и западне Европе. Повремено долази до загушења граничних прелазе, па постоји потреба за смањењем времена чекања на граничним прелазима. На многим прелазима пропусни капацитет је слабији него што је потребно због ограниченог радног времена и начина превоза и дугог чекања због процедура граничне контроле.

Директни прекогранични железнички јавни превоз више није у функцији. Недостатак прекограничног железничког саобраћаја у пограничном региону посебно је очигледан између градова Баја, Сомбор, па и између Суботице и Сегедина упркос потенцијалима и

постојећим железничким пругама. Мултимодална прекогранична интеграција јавног превоза, узимајући у обзир гранична урбана подручја и агломерације Сегедина, Суботице и Баје, има велики потенцијал.

И даље постоји велика потражња за бициклическим стазама, посебно у вези са повезивањем постојећих, како би се формирала широко распрострањена мрежа главних/кључних, као и свеобухватних елемената преко границе. Значајан развој догодио се у погледу бициклических стаза; међутим, улагања у бициклическе услуге и додатне пратеће објекте у великој мери још увек недостају.

Функционална подручја у смислу територијалне кохезије

- Просторне јединице: мезорегије са сличним и прекограничним карактеристикама утврђене њиховим природним карактеристикама и социјално-економским утицајем њиховог становништва (и то Alföldi-Dunamente/Подунавље, Bácskai síkvidék/Бачка равница, Alsó-Tisza-síkság/Потиска равница, Maros-hordalékkúp/Моришка алувијална равница, Homokhátság).
- Подручја изложена и осетљива на климатске промене: прво, суше се могу дефинисати стандардизованим индексом суша (NDDI) на основу пројекта ВОДА@РИЗИК, где у погледу аномалије по индексу суша (NDDI), распон изнад 1,0 указује на сушу. Друго, могу се узети у обзир подручја са ризиком од поплаве, где је ризик од поплава у рекама висок (6–10 хиљада) или веома висок (изнад 10 хиљада), што значи да је број погођених људи на хиљаду становника изузетан.
- Водене површине: ресурси површинских или подземних вода могу имати прекогранични карактер, укључујући сливна подручја, резервоаре или стварне реке и њихове притоке.
- Мрежа природног наслеђа: мрежа локација богатих природним вредностима као што су различита подручја заштите природе.
- Подручја богата потенцијалима обновљивих извора енергије: један од најадекватнијих просторних облика прекограничних обновљивих извора енергије су геотермални системи и резервоари. Подручја најбогатија геотермалном енергијом могу се наћи тамо где је проток топлоте већи од 100 kmW/m² и где је дебљина коре мања од 25 метара. Даље, подручја богата сунчевим зрачењем биоенергије такође се може сматрати функционалним подручјима.
- Транспортне осе: важна саобраћајна инфраструктура преко државне границе датих земаља. Линије и сервисне руте које чине свеобухватну мрежу због свог прекограничног карактера (нпр. линија Суботица-Чикерија-Бачалмаш-Баја, железничке пруге између Баје и Сомбора).
- Прекограничне мреже јавног превоза: потенцијалне мреже међуградских и приградских врста транспортних веза, нпр. око Сегедина, Суботице и Баје.
- Граница и прелази: она погранична подручја су у близини границе (време путовања 30 минута) где нема довољног броја прелаза, где је густина граничне инфраструктуре испод просека целог граничног дела. Прелази, посебно они који су суочени са заједничким изазовима попут нпр. високих нивоа саобраћаја, потреба за елиминисањем уских грла, дуга чекања, потреба за изградњом капацитета и убрзавање процедура граничне контроле.

- Области изолованих фарми и других руралних подручја са недовољним функцијама: подручја у којима је удео становништва које живи у удаљеним подручјима већи од 10% и/или је број (централних) урбаних функција низак, тј. функционална густина је ниска. Ова подручја углавном пате од слабог нивоа пружања и употребе градских услуга.

- Залеђа и ФУП: централна урбана језгра и њихова прекогранична залеђа/зоне утицаја које чине функционално урбано подручје (ФУП, видети слику под називом Расподела општинских функција у пограничном региону са залеђима/гравитационим зонама и релевантним урбаним центрима). Постоји чак 36 градова, за које се може сматрати да имају највећи потенцијал у прекограничној функционалној урбаној сарадњи.

- Болнице, амбуланте и њихове услужне области: оне установе које се налазе на удаљености од највише 90 минута од границе и чија подручја пружања услуга досежу зону државне границе од 30 минута путовања. Мрежа здравствених установа може се сматрати градивним блоковима таквих функционалних подручја. Функционална подручја могу бити и она подручја која имају сличне здравствене карактеристике граничне популације.

Потребе заједничке интервенције повезане са територијалном кохезијом

У оквиру сажимања описа потреба које захтевају улагање, ради бољег разумевања, списак кратких описа уређен је према одређеним циљевима (изабрани SO означени су подељаним словима и детаљније описани).

- PO2 SO (ii): Заједничка припрема за одрживо и ефикасно коришћење обновљивих извора енергије

- **PO2 SO (iv):**

- о Координисане акције за заједничко прилагођавање климатским променама са посебним освртом на аридификацију, прилагођавање и ублажавање екстремних временских услова и неравномерне расподеле падавина

- о Заједничке мере за одрживу пољопривредну производњу

- о Спречавање ризика у вези са воденим површинама, са посебним утицајем на климатске промене

- о Заједничко управљање водама (мере које се првенствено односе на количину воде)

- PO2 SO (v): заједничко управљање водом и заштита вода

- **PO2 SO (vii):**

- о Потреба за интензивирањем сарадњом у вези са заједнички подељеним природним вредностима, стаништима, подручјима заштите природе

- о Акције за заустављање или прекид деградације и трансформације вегетације, ширења инвазивних страних врста

- о Потреба за заједничким интегрисаним управљањем просторима

- о Заједничко управљање водама (мере које се првенствено односе на квалитет воде)

- PO3 SO (iii): Заједничка припрема планова и студија за подршку новој транспортној инфраструктури; заједничко стварање нових бициклических стаза као део мрежа од прекограничне важности
- PO5 SO (i): Заједничке иницијативе и решења паметних градова
- PO5 SO (ii): Заједнички развој и пружање прекограничних урбаних услуга у прекограничном залеђу и функционалним урбаним подручјима
- PO4 SO (iii) и SO (iv): Размена знања и заједничке обуке
- ISO2:
 - o Елиминисање инфраструктурних и техничких уских грла на граничним прелазима ради повећања пропусних капацитета
 - o Развој и модернизација безбедности на граничним прелазима.

Економски изазови

Због економске кохезије, изазови и потребе концентрисани су углавном на још увек слабо искоришћење позиционе енергије која проистиче из функције балканских капија и локације дуж осе Будимпешта-Београд у светлу ЕУ интеграција Србије. На основу ових енергија треба постићи синергију између заједничких и комплементарних карактеристика с обзиром на економску инфраструктуру, луке, главне економске активности, мултиетничке карактеристике, као и чланове четвороструког хеликса. Неповољна економска структура, ниска додата вредност и слабо управљање наслеђем могу се решити подршком свеобухватном развоју у пословним односима у облику нпр. индустријско-логистичке зоне, мреже добављача и ланаца вредности, туристичких дестинација које настају у пограничном региону.

Економска логистика

У програмском подручју делује чак 35 индустријских зона и 20 логистичких центара. Источно динамично подручје укључује индустријске паркове и логистичке зоне Сегедина, Ходмезевашархеља, Кистелека, Макоа, Решке, Томпе, Кларафалве, Нагилака из Мађарске и Суботице, Аде, Бечеја, Хоргоша, Сенте, Кањиже, Бачке Тополе из Србије. Недовољни капацитети на западној страни програмског подручја могу се наћи између Баје, Кишкунхалаша, Суботице, Куле и Сомбора.

Погранични регион је богат лукама у логистичке сврхе (Сегедин, Баја, Нови Сад, Богојево, Бачка Паланка, Беочин, Београд, Панчево, Сремска Митровица, Сента). Осим све већих цифара обзиром на терет постоје велике разлике у погледу свих главних карактеристика датих лука од техничких до људских капацитета. Могу се уочити значајне неусклађене и/или паралелне карактеристике, што често отежава прекограничну сарадњу.

Економска структура

Пољопривреда игра значајну улогу у економији пограничног региона. Пољопривреда има дугу традицију и имала је историјски одлучујућу улогу у економском развоју и статусу биодиверзитета програмског подручја. Регија је и даље један од главних европских пољопривредних произвођача. Са обе стране, пољопривреда има већи удео у регионалној економији од националног просека (Мађарска: 4,5% укупне БДВ; РС: 7,3%). У готово свим анализираним жупанијама и окрузима, удео пољопривреде је два или чак три пута већи у поређењу са њиховим одређеним земљама (нпр. Западнобачки округ са 25,1%).

Ту су воће (нпр. бресква, трешња, шљива) и поврће (нпр. парадајз, кромпир, црвена и зачиска паприка) који чине већи удео у националним приносима него што би било пропорционално српској и мађарској страни програмског подручја. Још једно подручје где се погранични регион издваја је производња вина. Виноградарство има дугу традицију са обе стране границе. То се огледа у пространим виноградима од транснационалне важности (нпр. највећа мађарска винска регија, Кишкуншаг) који чине натпросечни удео у пољопривредним земљиштима у жупанији Бач-Кишкун, која предњачи на мађарским картама са најопсежнијим виноградима и највећом производњом, као и у Јужнобанатском округу и Сремском округу. Прекогранична агроиндустријска сарадња је у прошлости играла и још увек игра пресудну улогу.

Упркос изванредној пољопривредној производњи на пољу ратарске културе, хортикултуре и виноградарства, још увек постоје неискоришћени потенцијали. Обе стране морају се суочити са сличним изазовима у односу на климатске промене и све већу тржишну конкуренцију. Због тога постоји простор за размену знања на тему истраживања узгоја али и ублажавања климатских ефеката увођењем нових технологија.

Индустрија (30,2% БДВ) игра далеко водећу улогу у анализираном региону. То није због дуге традиције у индустријским делатностима, већ је последица споре терцијаризације и недостатка активности са већом додатом вредношћу. Разлози ниске додате вредности су и даље висок удео полупроизвода (привремени), слабо прерађени производи и низак ниво прераде у пограничном региону.

У индустријским активностима, могу се уочити и заједничке (прехранбена индустрија) и комплементарне карактеристике (Мађарска: индустрија аутомобила, гуме, пластике и грађевинског материјала, производња машина и електричне опреме; РС: индустрија текстила, коже, одеће и метала).

Изузетно је мали удео неиндустријских и непољопривредних активности у економској структури упркос потенцијалима за раст који леже у дигитализацији, сектору ИКТ и креативним индустријама. Пограничну економију карактерише слаб услужни сектор, посебно у односу на пословање, финансије, научне услуге, информације и комуникације.

Истраживање, развој и иновације

Највеће подручје анализираног региона не представља регион заснован на знању и технологији, обзиром на релативно мали удео БДП уложен у истраживање и развој (1,2%) упркос значајним капацитетима и важним актерима, посебно у Сегедину (Мађарска) и Новом Саду (Србија).

Ниједан од повезаних статистичких региона нема висок удео квалификоване радне снаге, што отежава формирање просперитетног иновационог екосистема. Економско реструктурирање према технолошком обрасцу развоја и развоју заснованом на знању био је дуг и спор процес; огледа се у ниској запослености у високотехнолошким секторима, укључујући ИКТ.

Прихватљива област може се окарактерисати као регион следбеника технологије са малим уделом високотехнолошких индустрија и дефицитом у производњи и трансферу знања. Прекогранична паметна специјализација има снажну основу захваљујући заједничким и комплементарним економским структурама на две стране. Заједно са побољшањем преноса знања и управљања, то би не само повећало активности истраживања и развоја, већ би помогло постизању веће додате вредности.

Економски односи

Спољнотрговински односи су у великој мери унапређени између 2012. и 2019. године, али је погранични регион само на ниском нивоу могао да искористи овај раст.

Погранична зона је територија која се може сматрати капијом ка Балкану. Међутим, искоришћавање предности ове локације у економској сарадњи и даље је ограничено недостатком подршке технолошком напретку, пословним односима и одговарајућем развоју вештина и обука.

Још увек постоје неискоришћени потенцијали за јачање токова капитала преко границе како би се не само повећала узајамна улагања, већ и токови усмерили у анализирано погранично подручје.

Култура и туризам

Када је у питању наслеђе, постојећи изграђени елементи показују огромну компатибилност. Заједничке и комплементарне карактеристике обухватају елементе наслеђа археолошких открића од неолита до римског доба (посебно у Срему), кроз архитектонско и историјско наслеђе из средњег века и предосманског доба и периода барока (нпр. цркве и манастири), до касних архитектонских стилова 19. и почетка 20. века. Међу локалним карактеристикама елемената, оне у сецесијским зградама (нпр. у Суботици, Сегедину) и рурално-народним архитектонским облицима (нпр. изоловане фарме) треба навести као изванредне и јединствене одлике обе стране.

Поред материјалног наслеђа, елементе интелектуалног културног наслеђа такође би требало навести, а велики број односи се на занатство, креативну индустрију и друге вредности од регионалног или националног значаја. Иако је дошло до запаженог развоја и сарадње у класичним пољима културе као што су народне (примењене) уметности, мало пажње је посвећено модерној креативној индустрији. У програмском периоду између 2014. и 2020. године тематски фокус сарадње био је на активностима везаним углавном за луткарске/дечије позоришне и филмске фестивале. Културне организације су сарађивале у циљу повећања публице, подршке образовању, информисању, промоцији и размени искустава. Пограничном региону недостаје стратешка, одржива и развојна сарадња између културних организација на пољу савремене и модерне уметности. Важан проблем је недостатак умрежавања.

У исто време треба нагласити да елементи наслеђа нису карактеристични искључиво за Мађаре или Србе који живе са обе стране границе, већ и за неколико националности у мултиетничкој Војводини и Јужној Великој Панонској низији. Додатни потенцијали леже у изградњи културне разноликости и мултиетничке основе. И даље слаб ниво сарадње и препреке за усклађено и институционализовано заједничко управљање слабе кохезију. Упркос потенцијалима неких заједничких пројеката и досадашње сарадње, елементи наслеђа ретко се развијају у туристичке производе и мало је сродних услуга. Због слабе капитализације уочава се још увек низак интензитет међусобних туристичких токова.

Већа искоришћеност Сегедина и околине као дестинације утиче и на српску страну границе, али овај ефекат не постоји обрнуто. Подручје подрегије уз Дунав које спада у програмско подручје је, упркос великим условима, премало искоришћено са обе стране границе, у поређењу са резултатима његове околине са туристичке тачке гледишта. Још једна важна разлика између две стране: туризам дуж подрегије Тиса релативно је успешан на мађарској страни, док је Тиса као одредишна база практично неискоришћена на српској страни, осим кратког дела који је најближи граници.

Прекогранични туризам је концентрисан на неколико локација. У округу Морахалом 50,6% свих иностраних ноћења чине гости из Србије, док је у случају сегединског округа 17,5%. Велика већина гостију из Србије на мађарској страни програмског подручја борави или у Сегедину, Морахалому или Кечкемету. Популарна одредишта мађарских туриста су ван Војводине (осим Суботице или Новог Сада), али велики број туриста прелази погранични регион да би сваке године стигао до медитеранских одмаралишта. Туризам у пограничном региону заснован је на културном туризму (фестивали, верске и

сецесијске зграде), здравственом туризму (укључујући термалне бање и велнес центри и мађарске здравствене установе) и гастрономији, али потенцијали у активном туризму, екотуризму, наутичком туризму, лову и риболову, сеоском туризму су недовољно искоришћени.

Мало пажње је посвећено свеобухватном управљању на нивоу одредишта преко границе. Канцеларије и туристичке организације које се баве управљањем туристичким дестинацијама пограничног региона нису успоставиле прекограничне организације или мреже за јачање туризма, а препрека је различита организациона структура.

Функционална подручја у смислу економске кохезије

- **Прекограничне индустријско-логистичке зоне:** такве зоне су густа мрежа индустријских паркова, логистичких центара, индустријских зона, пословних паркова и слободних зона које укључују Сегедин, Ходмезвашархај, Киштелек, Мако, Роске, Томпа, Кларафалва, Нагилак у Мађарској и градове Суботица, Ада, Бечеј, Хоргош, Сента, Кањижа, Бачка Топола у Србији.
- **Луке и транснационални пловни путеви:** луке прекограничне важности са заједничким и комплементарним капацитетима, посебно дунавске луке Баја, Дунавече, Нови Сад, Апатин, Богојево, Бачка Паланка, Беочин, Панчево и луке Тисе у Сегедину и Сенти.
- **Капија Балкана:** делови пограничне зоне могу функционисати као чвориште за међународне пословне односе не само у логистици већ и у другим активностима. Прекогранични пословни односи и мреже оцртавају подручја у којима пословна сарадња и сродне организације, попут прекограничних кластера, мрежа добављача, привредних комора могу да искористе предност ове локације и позициону енергију у светлу процеса интеграције у ЕУ.
- **Винске регије:** означени виноградарски региони у којима је удео винограда у коришћењу земљишта и производњи вина изнад одговарајућих националних просека. Региони су вински регион Кишкуншаг, вински регион Хајош-Баја, вински регион Чонград у Мађарској, Сремски регион, Јужнобанатски регион, Суботички регион, затим региони Потисје, Банат, Телечка и Бачка у Србији.
- **Мрежа културног наслеђа:** мрежа заједничког и комплементарног изграђеног наслеђа, места културног наслеђа као што су историјски споменици, замкови, палате, сецесијске зграде или народна уметност/рурални архитектонски облици.
- **Тематске руте:** прекограничне руте са мрежним приступом које тематски повезују и територијално интегришу различите тачке интереса, атракције, инфраструктуру, производе, услуге и заинтересоване стране са обе стране границе у односу на најмање једну туристичку грану/сектор (нпр. бициклички туризам).

Потребе заједничке интервенције повезане са економском кохезијом

У оквиру сажимања описа потреба које захтевају улагање, ради бољег разумевања, списак кратких описа уређен је према одређеним циљевима (изабрани SO означени су подељаним словима и детаљније описани).

- PO1 SO (i), PO1 SO (iii) и PO1 SO (iv): Паметна специјализација; Подршка прекограничном иновационом екосистему; Заједничке иницијативе Индустрије 4.0
- PO1 SO (iv): Заједничке активности у области истраживања, развоја и иновација и развој технологије; Заједнички развој и промоција трговине; Заједничка промоција инвестиција, услуге пословног развоја
- PO1 SO (iv) и PO5 SO (ii): Заједничко стварање кратких ланаца вредности заснованих на регионалним производима; Заједничке мере за одрживу пољопривредну производњу
- PO2 SO (iv): Заједничке акције усмерене на смањење утицаја климатских промена на пољопривреду; Заједничке мере за одрживу пољопривредну производњу

- PO2 SO (vii): Развој прекограничног одрживог туризма, екотуристичких рута и производа

- PO4 SO (v):

- о Развој заједничких прекограничних путева и производа културног туризма
- о Развој прекограничног одрживог туризма, екотуристичких рута и производа
- о Развој заједничких туристичких информативних услуга
- о Успостављање прекограничног управљања дестинацијама, подршка сродних организација и услуга
- о Подршка креативним индустријама.

Социјални изазови

Када је у питању **социјална кохезија**, највећи изазови су концентрисани углавном око слабе моћи задржавања становништва пограничног региона и још увек тачкастих, неинституционализованих облика сарадње људи и недовољно искоришћених постојећих структура. Разлози попут изазова старења, емиграције, незапослености, сиромаштва и уопште ублажавања граничног ефекта на живот, доходак и услове на тржишту рада од велике су важности и треба их узети у обзир приликом израде будућег програма. И, на крају, али не најмање важно, изградњу поверења и стварање заједничког осећаја припадности грађанском друштву и медијима не треба потцењивати када је реч о иницијативама Људи људима (P2P) у тако разноликом делу Европе.

Демографски услови

Демографска ситуација је једна од кључних тачака кохезије у погледу социјалних проблема. У поређењу са европским просеком, старење становништва је значајно, посебно у неким руралним областима. Жупанија Чонград у Мађарској и Западнобачки и Севернобанатски округ у Србији су у најнеповољнијем положају са становишта тенденција старења.

Моћ задржавања становништва је ниска што резултира депопулацијом руралних подручја, док паралелно са овим процесом агломерације великих градова (Сегедин, Кечкемет, Нови Сад) расту као атрактивне мете имиграције. Најважнија демографска питања (старење, емиграција итд.) концентрисана су на западни део пограничног подручја, који претпоставља подрегион са просторним недостацима дуж Дунава.

С једне стране, наше фокусно подручје има најгоре показатеље сиромаштва у равници Средњег Дунава и Тисе. С друге стране, недостатак градова ствара копнене периферије и сиромаштво између Дунава и Сегедина. Окрузи се састоје од руралних подручја са високим уделом становништва које живи на изолованим имањима која углавном имају најгоре показатеље сиромаштва. Територија обрадивих површина протеже се на територију Војводине (посебно релевантна за Банат и Срем). Прекогранична сарадња у стварању инклузивније економије за подручја погођена високим стопама сиромаштва још увек недостаје.

Социјална кохезија, регионални идентитет и осећај припадности слабе услед интензивне миграције из и у погранични регион у последњих неколико деценија услед унутрашњих и спољних криза (ратови након распада бивше Социјалистичке Републике Југославије,

финансијска и економска криза 2008–2009) и јаче привлачне снаге спољних циљних подручја (углавном регионалних центара, националних престоница и западноевропских земаља). Међутим, временски и стални миграциони токови, посебно према Мађарској, интензивирали су се последњих деценија делимично захваљујући миграцији радне снаге и студената, поред егзистенцијалних разлога. Посебне врсте миграција појавиле су се дуж Тисе, а посебно око прекограничног залеђа Сегедина, које су укључивале етничке Мађаре са жељом да живе, раде или студирају у Мађарској.

Постоје сложени и заједнички изазови у вези са интеграцијом и сегрегацијом Рома, сиромаштвом у руралним областима, посебно на газдинствима. Роми имају сличне потребе за социјалном интервенцијом (нпр. висок удео прераног напуштања школа, лоши животни услови, изузеће из програма обуке и добијања запослења) са обе стране границе.

Образовање, обука

Образовање има важну улогу у преусмеравању економије са њене јефтине мануалне радне снаге на економију са вишом стручношћу и квалификованим запосленима. Ниско образовање је један од најважнијих фактора у погледу кохезије унутар пограничног подручја.

Високошколске установе су најважније институције међународне сарадње у образовном систему. Универзитет у Сегедину и Универзитет у Новом Саду показали су највеће потенцијале у погледу заједничких образовних програма и материјала и других облика сарадње. Студенти пореклом из Војводине представљају све већи удео међу студентима Универзитета у Сегедину.

Нарочито се у Војводини званични статус језика етничких Мађара и других мањинских група може капитализовати олакшавањем размене знања и заједничким активностима образовања и обуке. Ипак, двојезичност у образовању и учењу треба представити као потенцијал социјално-економског развоја. У Мађарској, осим Мађара пореклом из Војводине, српски језик се не говори у великој мери, а етнички Срби мало говоре мађарски у Војводини.

Упркос потенцијалима, неусклађени портфели школског система опстају на свим нивоима, посебно на нивоу терцијарног образовања. Главне иницијативе на терцијарном нивоу у успостављању или припреми заједничке образовне компоненте, нпр. акредитоване обуке или заједничких програма, углавном недостају.

Поред тога, слично висок ниво раног напуштања школе са обе стране треба поменути међу главним изазовима који би захтевали побољшање програма менторства.

Поред образовања младих, постоје и друге могућности за стручно оспособљавање: образовање одраслих, преквалификација или избор нове професије. То може допринети доследном развоју капацитета људских ресурса пограничног региона и на друге начине, не само кроз обуку младих, и као резултат тога, прекогранични проток радне снаге заменио би емиграције. Многи српски и мађарски стручњаци потврдили су да стручно образовање може спречити њихове дипломце да напусте земљу у многим професијама.

Сарадња на тржишту рада

Ефикасније усклађивање система стручног оспособљавања могло би створити могућности за колективно управљање недостатком радне снаге на све повезанијим тржиштима рада у пограничном региону.

Исељавање ради запошљавања типично је са обе стране границе, посебно у Србији. Исељавање квалификоване и потребне радне снаге на спољна тржишта рада (нпр. у Немачку) довело је до растућег недостатка радне снаге. С недостатком стручњака који остају у земљи и обзиром на економски развој, потражња за стручним и квалификованим радницима премашила је понуду радне снаге у пограничном подручју. Исељавање висококвалификованих стручњака ствара додатне проблеме у региону, попут успоравања економског развоја, опадања продуктивности рада и губитка конкурентности.

Резерва радне снаге се преусмерила ка радној снази са ниским образовањем. Стога је велика незапосленост међу најмање квалификованим кандидатима (са само основним образовањем или мање) или неквалификована радна снага релевантан нови изазов. Управљање незапосленошћу младих и интеграција вишеструко угрожених група на тржиште рада захтевају повећану ефикасност услуга на тржишту рада у обе области.

Постоји један аспект овог прилично негативног демографског и кадровског феномена који позитивно утиче на прекограничну сарадњу (подаци пописа становништва из 2011. године): запослени мађарског, хрватског, буњевачког порекла који живе у Војводини раде много изнад републичког просека (1,7%) у Мађарској. У Мађарској ради 59,4% Мађара, 2,9% Хрвата, 11,7% Буњеваца који су дошли у иностранство из Србије. Ови радници мигранти представљају снажан потенцијал у сектору рада и у погледу веза са економским сектором. Ширење прекограничне сарадње на тржишту рада, програма обуке и атипичних облика запослења може утицати на процес ублажавања емиграције радне снаге из тренутно периферних подручја.

Људи људима

Еколошко језгро подручја мађарских и српских мањина налази се дуж мађарско-српске границе између Сегедина и Суботице, и обе групе се могу сматрати двојезичним. Мађарска заједница на српској страни може бити одлична језичка карика. 98% од 250 000 Мађара у Србији живи у Војводини, те је, стога, ова заједница главна покретачка снага прекограничне сарадње и важна међунационална веза преко државне границе.

Међутим, осим танког слоја становништва, знање језика и узајамна употреба језика од стране пограничних становника и даље су ограничени баш као и примена двојезичности, нпр. у настави на средњем нивоу.

Побољшање међудржавних односа резултирало је одређеним побољшањима у виду спорта, фестивала, седишта мађарских компанија у Војводини, српских предузетника у Мађарској итд. те више пограничних становника ради, учи или похађа обуку у овим институцијама и заједницама. Ови потенцијали који се посебно крију у спорту, на фестивалима и у предузетничком животу могу се искористити.

Односи засновани на поверењу који ће се ревитализовати као основа за сваку будућу сарадњу, укључујући тврду инфраструктуру и велике пројекте, представљају високу кохезијску вредност у пограничном подручју.

Упркос прекограничним и међукултурним кретањима и приликама, потенцијали прекограничних породичних веза, места сусрета и мигрантских заједница двоструког

идентитета и двојезичности које би могле да делују као веза међу пограничним становницима углавном су неискоришћени.

Сарадња и реализовани пројекат Људи људима (P2P) некада су се изводили са искључивим фокусом на физичке учинке. Није стављен нагласак на дугорочно управљање, одржавање и/или институционализацију друштвених односа (нпр. међусобно поверење, нове везе). Упркос њиховој потенцијалној улози у стварању функционалне интеграције, као и кохезивних прекограничних заједница са подељеним улогама и одговорностима, постојеће структуре и институције за сарадњу недовољно су искоришћене (партнерска насеља и братимљење градова, ВТС EGTC, DKMT Euroregion итд.).

Постоји потреба за јачањем, изградњом капацитета за грађанско друштво, као и за прекограничне медије. Упркос великом броју таквих кандидата, још увек је слаб сектор у пограничном подручју.

Функционална подручја у смислу социјалне кохезије

- **Подручја старења:** подручја погођена озбиљним старењем, тј. насеља у Мађарској и општине у Србији у којима индекс старења премашује 1,5 од 2018. године.
- **Зависна подручја:** подручја погођена високим нивоом зависности, тј. насеља у Мађарској и општине у Србији где однос зависности премашује 53% од 2018. године.
- **Депопулациона подручја:** подручја погођена великим губицима становништва, тј. насеља у Мађарској и општине у Србији где је смањење броја становника било веће од 5% у односу на године између 2013. и 2018.
- **Подручја емиграције:** подручја погођена великим губицима становништва, тј. насеља у Мађарској и општине у Србији где је смањење броја становника било испод -1 од 2018. године.
- **Подручја у неповољном положају:** заснована на сложеним индексима који укључују димензије образовања, незапослености, дохотка и показатеља сиромаштва, где сложени социјално-економски изазови утичу на висок удео пограничног становништва.
- **Образовне мреже:** мреже засноване на одређеним групама институција које имају заједничке или комплементарне капацитете (нпр. на основу нивоа образовања, језика или понуде за обуку) и друге карактеристике.
- **Прекограничне зоне свакодневног путовања на посао:** подручја која се налазе на удаљености од 60 минута од границе, где значајан број запослених свакодневно или недељно прелази границу како би радили у суседној земљи.
- **Подручја са изазовима везаним за запошљавање:** подручја у којима постоје одређени изазови попут високе незапослености, великог броја непопуњених слободних радних места, ниских примања радне снаге.
- **Мреже грађанских односа:** просторна организациона мрежа различитих заинтересованих страна и придружених места, локација (нпр. фестивали) које подржавају међусобно разумевање, обликују заједнички идентитет и стварају међукултурне и међуетничке мостове прекограничним кретањем пограничних људи у оквирима активности на изградњи заједнице.
- **Партнерска насеља:** побратимљена насеља која имају јаке међусобне везе и међусобне, заједничке активности, често подржана формалним споразумом и/или годишњим догађајем. Просторне мреже активности општинске територијалне сарадње.
- **Прекограничне структуре:** институционална и партнерска мрежа и најактивнија подручја интервенције (локације пројеката, локације догађаја итд.) у вези са програмима EGTC и Euroregion који доприносе јачој кохезији мађарско-српског пограничног региона (видети слику под називом Граничне структуре у пограничним регионима).

Потребе заједничке интервенције повезане са социјалном кохезијом

У оквиру сажимања описа потреба које захтевају улагање, ради бољег разумевања, списак кратких описа уређен је према одређеним циљевима (изабрани SO означени су подељаним словима и детаљније описани).

• PO4 SO (i): Заједничке услуге прекограничног тржишта рада; Заједнички акциони планови за запошљавање

• **PO4 SO (ii):**

o Унапређење сарадње засноване на образовним мрежама, боље усклађивање система обуке

o Развој заједничких материјала за учење и студијских програма

o Заједнички развој или пренос нових програма обуке, као и њихово увођење и примена, посебно у погледу дигиталних и такмичарских вештина

o Подршка студентским и професионалним миграцијама, програми размене

o Заједничка побољшања у вези са раним напуштањем школе и slabим учинком лица која су у неповољном положају, као и програми менторства

o Подршка узајамној двојезичности у погледу језичких вештина

• PO4 SO (iv): Заједничке активности у сребрној економији и активном старењу

• **PO4 SO (v):**

o Заједничке мере у прекограничној изградњи заједнице, јачање регионалног идентитета

o Заједничко управљање наслеђем заједничких елемената

o Подршка инклузивнијем туризму и креативним секторима који укључују људе у неповољном положају, рурална и удаљена подручја

o Развој културних знаменитости

• PO5 SO (ii): Развој заједничких социјалних услуга у прекограничним руралним областима

• **ISO1:**

o Заједничка организација догађаја, спортски, верски и културни програми

o Подршка институционализацији регионалних партнера

o Заједнички прекогранични медијски садржаји, подршка производњи садржаја која се односи на програмско подручје

o Изградња капацитета за већ постојеће облике сарадње, укључујући програме EGTC, Euroregion и братимљења насеља

o Подршка заједничким акцијама невладиних, грађанских организација

o Успостављање заједничке мрежне библиотеке развојних и регулаторних планова

o Заједничка припрема планова и студија

o Заједничке акције у уклањању правних препрека подржавањем нових механизма који се односе на ток радне снаге, запошљавање и услове живота.

1.2.2 Лекције научене из претходног искуства

Главни налази евалуације у првој фази

У евалуацији прве фазе претходног Програма сарадње (2014–2020) састављен је низ препорука, од којих већина важи и за тренутни Interreg програм (2021–2027). Доње препоруке односе се на три поља: неки закључци концентришу се на дизајнирање програма; други се фокусирају на бољу примену програма; коначно, неки од њих циљају имплементацију пројеката.

1. Дизајн следећег (2021–2027) програма

1.1 Стратешки оквири програмирања

П_1.1 На нивоу ЕУ неопходна су јаснија и недвосмислена правила и благовремено донета регулатива

1.2 Структурни фактори програмирања

П_1.2 Укључити одабране кориснике у дизајнирање следећег програма

П_1.3 Избегавати кашњења у примени система електронске пријаве

П_1.4 Размотрити примену континуирано отворених позива

1.3 Програмски приоритети и алати

П_1.5 Обратити више пажње на мале подносиоце предлога пројеката приликом дефинисања приоритета

П_1.6 Применити мале пројекте

П_1.7 Поново размотрити укључивање активности усмерених на сектор МСП

П_1.8 Изабрати релевантније индикаторе

П_1.9 Побољшати прекогранични карактер пројеката

2. Управљање програмом

2.1 Комуникација

П_2.1 Задржати и побољшати добре праксе комуникације

П_2.2 Подржати кориснике да боље разумеју логику, правила и мисију програма

П_2.3 Повећати територијални опсег програма

П_2.4 Побољшати комуникационе капацитете корисника

П_2.5 Промовисати примере најбоље праксе

2.2 Процедуре управљања

П_2.6 Надокнадити тренутно недостајуће људске капацитете што је пре могуће

П_2.7 С посебном пажњом надгледати спровођење стратешких пројеката

П_2.8 Додатно поједноставити механизме и учинити их једноставнијим за употребу

П_2.9 Проширити опсег поједностављених опција трошкова

П_2.10 Учинити Интерални управљачки информациони систем једноставнијим за употребу

П_2.11 Пратити ниво доприноса циљевима ЕУ2020

П_2.12 Пратити ниво доприноса стратегијама ЕУSDR и ЕУSAIR

3. Имплементација пројекта

П_3.1 Подстаћи кориснике да озбиљније осмисле свој допринос хоризонталним принципима

П_3.2 Побољшати одрживост прекограничних партнерстава и пројектних резултата

Главни налази консултација са заинтересованим странама

Према препорукама евалуације прве фазе претходног програма (2014–2020), локалне заинтересоване стране (између осталих изабрани корисници претходног програма) биле су укључене у дизајнирање програма (2021–2027). У оквиру консултација са заинтересованим странама, спроведена је онлајн анкета са примарним циљем да се од локалних заинтересованих страна прикупе информације о бројним питањима као што је њихово мишљење о претходном програму; преференције у вези са новим програмом; постојеће потенцијалне пројектне идеје и њихово мишљење о алатима и решењима која програм може применити. Онлајн анкета је имала два круга са готово истом методологијом. Прва анкета спроведена је у лето 2019. а друга у првом кварталу 2020. године.

Испитаници су били позвани да на скали од 1 до 4 оцене у којој мери су по њиховом мишљењу приоритети Interreg-IPA програма прекограничне сарадње Мађарска-Србија (2014–2020) задовољили територијалне потребе пограничног региона. Превенција ризика је добила највише оцене, затим прекогранични саобраћај, одмах затим култура и природа, затим туризам, док су МСП добила најнижу оцену.

Од испитаника је такође затражено да идентификују потешкоће које су сматрали препрекама током учешћа у прекограничном програму. Сваки учесник је могао да изабере било који број унапред датих одговора и имао је могућност да наведе додатне факторе. Према одговорима у 2019. години, највеће потешкоће представља недостатак потребног сопственог доприноса, посебно међу испитаницима који анкету попуњавају на српском језику (укупно 26%), што је у складу са резултатима за 2020. годину (21%). Док је у анкети 2019. други највећи изазов (21%) био недостатак радне снаге, у другом кругу тешкоће у примени (17%) сматрале су се мало проблематичнијим од недостатка људских ресурса (16%). Неприкладни тематски позиви и језичке потешкоће сврстани су у проблеме средњег нивоа, док је недостатак информација и смањена прихватљивост схваћена као мањи проблем. Међутим, у анкети 2020. године испитаници из Србије су компликоване процедуре означили као проблематичне (добивши 12 гласова), док за ово ниједан глас није стигао из Мађарске.

На питање о подршци која би испитаницима помогла да успешно предају предлоге пројеката, понуђено је прегршт вредних одговора који би се могли сврстати у 5 главних група:

- Помоћ у питањима финансирања: систем предфинансирања доступан са обе стране границе повећао би скуп потенцијалних подносиоца предлога пројеката.
- Помоћ у проналажењу одговарајућих партнера: Неколико испитаника рекло је да им је потребно боље умрежавање у том циљу након састанака/представљања и презентација рада заинтересованих организација из обе земље.
- Поједностављивање администрације: Пожељан би био бржи и лакши административни и рачуноводствени систем.
- Информације и обука, укључујући помоћ у писању предлога пројеката: Многи су тражили посебне информативне радионице са практичним примером попуњавања формулара за пријаву, као и тумачење и одговоре на питања у вези са правилима о прихватљивости за одређене позиве.
- Промена тематских позива: Проширивање тема омогућило би да се укључи више организација.

Поред тога, током процеса консултација, такође је поменуто да су механизми финансијске подршке, удео сопственог финансирања као и приступ банке различити на две стране границе. То отежава учешће организација на српској страни, јер, иако имају дубоко професионално знање, имају и недостатке у финансијском смислу.

1.2.3 Синергије са макрорегионалним стратегијама

Стратегија ЕУ за Дунавски регион (EUSDR) једна је од четири макрорегионалне стратегије усмерене на циљ Европске територијалне сарадње, коју је усвојила Европска комисија, а одобрио Европски савет. Пружа интегрисани оквир за јачање сарадње између народа 14 земаља, укључујући и државе чланице (нпр. Мађарска) и земље које нису чланице ЕУ (нпр. Србија), што представља 112 милиона људи.

Анализа синергије веза између IPA Програма прекограничне сарадње и стратегије EUSDR заснива се на документу под називом „Уграђивање стратегије EUSDR у фондове ЕУ. Свеобухватан алат”. Овај алат је развијен како би се стратегија EUSDR у потпуности уградила у фондове ЕУ.

За сваки одабрани SO IPA програма прекограничне сарадње може се открити најмање једна јасна веза са акцијама стратегије EUSDR које су ушле у ужи избор. Изузев три случаја (ПО 1а Мобилност пловних путева; ПО 7 Друштво знања; ПО 8 Конкурентност предузећа), све РО у оквиру стратегије EUSDR такође имају синергију са SO IPA програма прекограничне сарадње. Међутим, у случају „ПО 2 Одржива енергија” може се уочити само индиректна веза.

Предлог SO → ПО EUSDR ↓	PO2 – SO 2.4 Прилагођавање климатским променама, спречавање ризика	PO2 – SO 2.7 Биодиверзитет и смањено загађење	PO4 – SO 4.2 Образовање и целоживотно учење	PO2 – SO 4.5 Култура и туризам	ISO1 Боље управљање сарадњом	ISO2 Безбеднија и сигурнија Европа
ПО 1а Мобилност пловних путева						
ПО 1б Мобилност железничких- копнених- ваздушних путева						++
ПО 2 Одржива енергија					+	
ПО 3 Култура и туризам, Људи људима				++		
ПО 4 Квалитет воде		++				
ПО 5 Ризици по животну средину	++					
ПО 6 Биодиверзитет и предели, квалитет ваздуха и земљишта		++				
ПО 7 Друштво знања						
ПО 8 Конкурентност предузећа						
ПО 9 Људи и вештине			++			
ПО 10 Институционални капацитет и сарадња					++	
ПО 11 Безбедност						++

У случају горе описаних тематских синергија, Програм може олакшати спровођење циљева Дунавске стратегије применом једног или више следећих алата:

- Специфични критеријуми за избор који користе МРС
- Циљани позиви за подношење предлога пројеката
- Укључивање транснационалне компоненте
- Заједнички или синхронизовани позив за подношење предлога пројеката
- Допунски пројекти
- Означавање пројеката.

1.2.4 Синергије са другим програмима и инструментима финансирања

У погледу инструмената финансирања на нивоу ЕУ могу се уочити тематске синергије; међутим, територијална доступност одређених инструмената у неким случајевима може ограничити њихову применљивост на ниво државе чланице.

Поред програма Interreg, Управљање границама и визама (BMVI), као и Инструмент за повезивање Европе (CEF) могу допринети развоју (саобраћајни коридори, гранични прелази) који се односе на прекограничну мобилност.

Заједничка пољопривредна политика ЕУ (CAP) може допринети одређеним питањима управљања водама кроз подршку пољопривредним произвођачима. CAP такође може допринети развоју туризма кроз диверзификацију пољопривредних активности.

Резултати програма Хоризонт 2020, Оквирног програма ЕУ за истраживање и иновације, могу допринети решавању социјалних изазова програмског подручја, подршци зеленој транзицији и олакшавању процеса дигитализације.

Програм LIFE може пружити синергијску везу за пројекте заштите животне средине и природе, енергије и климатске политике.

Програм Erasmus+ може индиректно допринети циљу образовања и целоживотног учења.

На међурегионалном нивоу, мерама преклапајућих или суседних програма Interreg такође би се могле изградити синергије. У смислу компоненте прекограничне сарадње, програми сарадње између следећих земаља могу бити релевантни: Румунија и Србија, Румунија и Мађарска, Хрватска и Србија. Дунавски транснационални програм подржаће иницијативе за сарадњу на вишем територијалном нивоу. Са програмима компоненте међурегионалне сарадње, могле би се изградити тематске синергије.

Очекује се да ће пројекти који се финансирају из програма Interreg имати прекограничне ефекте. С друге стране, када су у питању документи и инструменти финансирања на националном нивоу, треба нагласити њихову усредсређеност на кретање првенствено унутар граница државе. Међутим, треба имати на уму да се према релевантној одредби Уредбе о заједничким одредбама (CPR), у случају програма обухваћених уредбом CPR, читава операција или њен део може спровести ван државе чланице, укључујући и изван Уније, под условом да операција доприноси циљевима програма. Поред тога, програми на националном нивоу могу се користити као допуна одређеним домаћим елементима прекограничног развоја унутар државне границе.

У случају Мађарске, документ „Уговора о партнерству за Мађарску о европским структурним и инвестиционим фондовима” послужио је као основа за анализу синергија. Споразум о партнерству (РА) за период од 1. јануара 2021. до 31. децембра 2027. наводи развој догађаја за који ће се користити кохезиони фондови који у Мађарску долазе из Вишегодишњег финансијског оквира Уније (MFF).

Предлог SO → Мађарски оперативни програми ↓	PO2 – SO 2.4 Прилагођавање климатским променама, спречавање ризика	PO2 – SO 2.7 Биодиверзитет и смањено загађење	PO4 – SO 4.2 Образовање и целоживотно учење	PO2 – SO 4.5 Култура и туризам	ISO1 Боље управљање сарадњом	ISO2 Безбеднија и сигурнија Европа
Дигитална обнова ОП Плус	+	+	+		+	

Предлог SO → Мађарски оперативни програми ↓	PO2 – SO 2.4 Прилагођавање климатским променама, спречавање ризика	PO2 – SO 2.7 Биодиверзитет и смањено загађење	PO4 – SO 4.2 Образовање и целоживотно учење	PO2 – SO 4.5 Култура и туризам	ISO1 Боље управљање сарадњом	ISO2 Безбеднија и сигурнија Европа
Развој људских ресурса ОП Плус			+			
Економски развој и иновације ОП Плус			+	+		
Интегрисани транспорт ОП Плус						+
Еколошка и енергетска ефикасност ОП Плус	+	+				
Територијални развој и насељавање ОП Плус	+	+	+	+	+	

Национални програми који се финансирају из мађарског државног буџета могу такође допринети циљевима Програма прекограничне сарадње (нпр. *Програм модерних градова, Мађарски програм за село, Програм Кишфалуди, Програм сустизања насеља или Национални програм заштите животне средине и санације*, да набројимо само неке). Додатне информације о синергијама могу се наћи у територијалној анализи програма.

У случају Србије, документ под називом „*Партнерство за развој. Приоритети међународне помоћи за период до 2025. године*” послужили су као основа за поређење, чији је главни циљ, између осталог, идентификација кључних приоритета и мера које ће се предложити за финансирање из међународне развојне помоћи. У оквиру два стуба (Стуб 1: Добро управљање; Стуб 2: Економија заснована на знању, одржива и инклузивна економија), стратешке мере су израђене у девет сектора. Следећа табела приказује синергију између ових сектора и специфичне циљеве програма сарадње.

Предлог SO → Сектори српског „Партнерства за развој” ↓	PO2 – SO 2.4 Прилагођавање климатским променама, спречавање ризика	PO2 – SO 2.7 Биодиверзитет и смањено загађење	PO4 – SO 4.2 Образовање и целоживотно учење	PO2 – SO 4.5 Култура и туризам	ISO1 Боље управљање сарадњом	ISO2 Безбеднија и сигурнија Европа
1. Репформа јавне управе					+	+
2. Правда						
3. Унутрашњи послови	+					+
4. Животна средина и климатске промене	+	+				
5. Енергија	(+)					
6. Транспорт	(+)					+
7. Конкурентност			(+)	+		

Предлог SO → Сектори српског „Партнерства за развој” ↓	PO2 – SO 2.4 Прилагођавање климатским променама, спречавање ризика	PO2 – SO 2.7 Биодиверзитет и смањено загађење	PO4 – SO 4.2 Образовање и целоживотно учење	PO2 – SO 4.5 Култура и туризам	ISO1 Боље управљање сарадњом	ISO2 Безбеднија и сигурнија Европа
8. Људски ресурси и друштвени развој			+			
9. Пољопривреда и рурални развој	+	(+)	(+)	(+)	+	

За Србију важи исто што и за Мађарску; поред наведеног, програми и стратегије који се финансирају из државног буџета Србије такође могу да допринесу остварењу циљева програма сарадње. Горња табела се такође може користити за разумевање тематског прилагођавања сваког програма. Више информација о стратешким програмима и плановима Владе Републике Србије може се наћи на следећој веб страници:
<https://www.srbija.gov.rs/dokument/45678/strategije-programi-planovi-.php#>

1.3. Образложење за одабир стратешких циљева и циљева специфичних за Interreg, одговарајући приоритети, специфични циљеви и облици подршке, решавање, према потреби, недостајућих веза у прекограничној инфраструктури

Референца: тачка (ц) члана 17(3)

Табела 1

Изабран стратешки циљ или циљ специфичан за Interreg	Изабран специфичан циљ	Приоритет	Образложење за избор
<p>PO2 Зеленија Европа</p>	<p><i>iv. промовисање прилагођавања на климатске промене и спречавање ризика од катастрофа, отпорност, узимајући у обзир приступе засноване на екосистему</i></p>		<p>Регион је изложен негативним последицама климатских промена у већем степену од глобалног просека. Стога су потребне координисане акције које би подржале заједничку припрему за благовремено и ефикасно ублажавање ефеката климатских промена.</p> <p>Ризици и изазови идентификовани територијалном анализом су прекограничне природе и подједнако утичу на јужну Велику равницу и Војводину. Због тога је потребна блиска прекогранична сарадња како би се прилагодили и ублажили екстремни временски услови и неравномерна расподела падавина и водоснабдевања која изазива сушу, поплаве и сличне изазове. Прилагођавање климатским променама и ризици по животну средину су суштински прекогранични, па чак и транснационални проблеми, па је заједничко решавање тих проблема подразумевано ефикасније.</p> <p>Тема је била прилично популарна међу учесницима у процесу консултација.</p> <p>На основу налаза Територијалне анализе може се закључити да се неколико ризика који утичу на погранично подручје односи или на прекограничне водотокове или на копнене воде. Стога је разумно такве превентивне мере обухватити активностима спречавања ризика, а не као засебан специфични циљ који се односи на управљање водама. Препоручљиво је, међутим, избегавати сужавање фокуса акција спречавања ризика на ризике повезане искључиво са водом. Уместо тога, требало би обухватити и сва подручја која могу бити опасна по животну средину или на други начин ометају одрживи развој. Стога се препоручује да се специфични циљ усмери на акције спречавања ризика повезане са климатским променама.</p> <p>Како пољопривреда игра значајну улогу у економији региона и у великој мери је изложена ефектима климатских промена, потребне су заједничке акције усмерене на смањење утицаја климатских промена у програмском подручју.</p>

Изабран стратешки циљ или циљ специфичан за Interreg	Изабран специфичан циљ	Приоритет	Образложење за избор
			<p>Међутим, прилагођавање климатским променама не би требало сужавати на један специфични циљ, јер се прилагођавање климатским ризицима може решавати на више нивоа, од законодавних промена до образовања, економије или друштва уопште. Да би се постигао мерљив допринос у програму ове величине, треба тражити циљанији приступ.</p>
<p>PO2 Зеленија Европа</p>	<p><i>vii. јачање заштите и очувања природе, биодиверзитета и зелене инфраструктуре, укључујући урбана подручја, и смањење свих облика загађења</i></p>		<p>Територијална анализа идентификовала је низ изазова који су повезани са биодиверзитетом и загађењем. Прво, у погледу структуре предела, већина мезорегија програмског подручја има прекогранични карактер, јер је фрагментисана државним границама. Ова ситуација ствара изазове када је у питању управљање еколошком одрживошћу. Удео природних, нетакнутих подручја је низак, док се на преосталим природним подручјима примећују неповољни процеси (нпр. исушивање мочвара). Ово је праћено деградацијом и трансформацијом вегетације и ширењем инвазивних страних врста услед климатских промена и људских активности. Територијална анализа идентификовала је потребу за појачаном сарадњом у вези са заједничким природним вредностима, стаништима (углавном мочварама, песковитим и сланим стаништима), разним природним заштитним подручјима усредсређеним око река и бара ради спровођења мера заштите природе и управљања и заштите различитости природе, посебно у погледу пешчаних вриштина и шума уз реке, мочвара и трске. Тренутни међународни/национални фокус на ту тему ствара повољно окружење за осмишљавање ефикасних акција. Ово је популарна и широко прихваћена тема која не само да привлачи интересе подносилаца предлога пројеката, већ и стиче широку подршку друштва уопште. Мноштво различитих организација и институција бави се питањима загађења и биодиверзитета, било директно или тангенцијално. Одабиром ове теме, Програм ће привући широк спектар потенцијалних кандидата као што су институције и агенције за заштиту животне средине, образовне институције, локалне заједнице, стручне групе и удружења, да набројимо само неке. Таква диверзификација помаже у изградњи мултисекторских партнерстава и осигурава да се питање решава из више перспектива. Ово заузврат осигурава већи утицај активности и мера. Специфичан циљ може бити довољно фокусиран да резултира значајним економским и социјалним доприносом. Лако повезане са различитим областима интервенције, попут образовања, одрживог туризма или прилагођавања климатским променама, климатске промене имају можда најнепосреднији утицај на свет природе и сходно томе могу се сматрати најрањивијом метом.</p>

Изабран стратешки циљ или циљ специфичан за Interreg	Изабран специфичан циљ	Приоритет	Образложење за избор
РО4 Друштвенија Европа	<i>ii. побољшање једнаког приступа инклузивним и квалитетним услугама у образовању, обуци и целоживотном учењу кроз развој доступне инфраструктуре, укључујући јачање отпорности за даљинско и он-лајн образовање и обуку</i>		<p>У тренутном програму прекограничне сарадње многе институције су већ учествовале у образовним прекограничним иницијативама. Било би добро да се образовне мреже искористе као тип потенцијалних подручја функционалне сарадње унапређивањем сарадње засноване на заједничким и комплементарним капацитетима организација учесница у погледу нивоа образовања, језика, понуде обуке итд. Интензивирани прекогранични миграције студената заједно са вишејезичношћу могу се решити у будућности стварањем бољег приступа квалитетним услугама и одрживим улагањем у инфраструктуру.</p> <p>Кохезија региона у великој мери зависи од приступа образовању. Сарадња у подизању нивоа образовања и бољем усклађивању система обуке кључни су у стварању отпорније економије и друштва у склопу опоравка од пандемије. Такође би се повећао ниво дохотка и истовремено смањили емиграција и сиромаштво.</p> <p>Правовремене инвестиције у одговоран образовни систем могу се усмерити на изазове попут ниског задржавања становништва услед одсељавања квалификоване и млађе радне снаге и слабог реструктурирања у паметнији и инклузивнији регион због ниског нивоа образовања, слабих вештина и раног напуштања школе.</p> <p>Опоравак након пандемије такође ће зависити од реактивности образовне структуре. Дакле, образовне институције, посебно програми целоживотног учења, могу бити пресудни за (преквалификацију) радне снаге.</p> <p>Да би се одржала и побољшала конкурентност предузећа преласком на запошљавање које захтева више знања, неопходно је имати већи удео добро обучене радне снаге способне за примену дигиталних и високотехнолошких решења у датој области. Све ово захтева заједнички развој или пренос нових програма обуке на свим нивоима образовања, као и њихово увођење и примену.</p> <p>Решења за образовање, обуку и целоживотно учење могу активно допринети решавању ниске стопе задржавања становништва у широким областима пограничног региона, заједно са инклузивним решењима на тржишту рада. Решења кроз програме обуке и менторства који подржавају развој вештина потребних економији која захтева више знања такође доприносе решавању изазова незапослености, сиромаштва и старења.</p>
РО4 Друштвенија Европа	<i>v. Јачање улоге културе и одрживог туризма у економском развоју, социјалној инклузији и социјалним иновацијама</i>		<p>Културни корени и наслеђе пограничног региона показују сличности, које чине добру основу за сарадњу. Мађарске, српске и друге етничке мањине, као везе између две стране границе како у Србији тако и у Мађарској, непрестано нуде могућности за заједничко управљање заједничким елементима материјалне и нематеријалне баштине, културним програмима и међукултурним дијалогом.</p>

Изабран стратешки циљ или циљ специфичан за Interreg	Изабран специфичан циљ	Приоритет	Образложење за избор
			<p>Последњих година развој туристичких производа одвија се у бројним тематским областима. Међутим, ови производи нису комбиновани и интегрисани у јединствену туристичку понуду која би погранични регион довела на истакнуто виши ниво. Стога недостатак заједничког управљања туристичким производима остаје изазов. У будућности, поред представљања вредности културне баштине, већи нагласак треба ставити на креативни изглед, који нуди нову прилику за туризам у региону.</p> <p>Развој еко-туризма, активног туризма, гастротуризма и здравственог туризма у руралним подручјима пружа прилику за зараду и задржавање становништва. Повећавањем улоге туризма у удаљенијим и руралнијим областима може допринети социјалној инклузији унутрашње и спољне економске периферије.</p> <p>Препоручљиво је наставити са успешним развојем из претходних година тако да резултати буду целовити и све видљивији. Нагласак се може ставити на институционализацију, нпр. организације за управљање дестинацијама.</p> <p>И култура и туризам су међу најпопуларнијим темама међу локалним актерима. То подразумева да културу и туризам треба подржавати и одвојено (интервенције са индиректном синергијом) и заједнички (интервенције са директном синергијом). Што се тиче културе, финансирани пројекти и интервенције би последично укључивали подршку креативних и културних индустрија, културних услуга, локација културног наслеђа и слично.</p> <p>Туризам је један од сектора који је највише погођен пандемијом Ковид-19, што доноси ризике по резултате интервенција и развоја. Осим што је туризам кључни део опоравка, нови потенцијали се појављују у мање популарним туристичким регионима. Фокусирањем на одрживи туризам може се постићи укључивање нових подручја и заједница домаћина развојем производа и управљањем дестинацијама.</p>
ISO1 „Боље управљање сарадњом”	<p>Акције: <i>1. побољшати институционалне капацитете јавних власти, посебно оних које имају мандат да управљају одређеном територијом, и заинтересованих страна (свих стубова);</i></p>		<p>Циљ бољег управљања сарадњом одражава фокус Програма на размену искустава и изградњу капацитета међу актерима са обе стране границе.</p> <p>Важност акција Људи људима (P2P) је такође неупитна. Постоји позитивно искуство са таквим пројектима и јасна потреба да им се обезбеди подршка, према мишљењу заинтересованих страна.</p> <p>Циљ пружа могућност успостављања даљег међусобног поверења заснованог на међукултурним и међуетничким везама и сарадњи заједница и организацијана на различитом нивоу. Већ постојеће породичне везе, пословни односи, спортски и културни догађаји могу помоћи у превазилажењу препрека које ометају ближу и интензивнију прекограничну сарадњу на многим пољима пограничног живота. Подршка за припрему заједничких стратегија, акционих планова, техничких планова или било каквих предлога стога су важне акције за кохезивни погранични регион.</p>

Изабран стратешки циљ или циљ специфичан за Interreg	Изабран специфичан циљ	Приоритет	Образложење за избор
	<p>2. <i>побољшати ефикасну јавну управу промовисањем правне и административне сарадње и сарадње између грађана, актера цивилног друштва и институција, посебно у циљу решавања правних и других препрека у пограничним регионима (стубови А, Ц, Д и, где је то прикладно, стуб Б);</i></p> <p>3. изградити међусобно поверење, посебно подстицањем акција Људи људима (P2P)</p> <p>4. <i>побољшати институционални капацитет јавних власти и заинтересованих страна за спровођење макрорегионалних стратегија и стратегија морских басена, као и других територијалних стратегија (сви стубови);</i></p>		<p>Циљ бољег управљања сарадњом пружа могућност подршке прекограничној сарадњи различитих управљачких актера и тела као што су владине агенције, општине, институције, невладине и цивилне организације. Ова могућност сарадње посебно је драгоцене за професионална подручја која нису изабрана међу специфичним циљевима, а такође подржава међусекторска и секторска интегрисана достигнућа.</p> <p>Постоји потреба за изградњом капацитета већ постојећих облика сарадње, укључујући прекограничне организације и партнерска (побратимљена) насеља која такође могу бити предмет пројеката сарадње. Ови облици управљања могу створити и одржавати дугорочне и институционализоване типове сарадње који сежу далеко иза појединачних и тачкастих акција P2P.</p> <p>Иницирана сарадња на размени информација у пограничном региону може се подићи на виши ниво уз укључивање локалних медија.</p> <p>Криза изазвана пандемијом КОВИД-19 могла би у већој мери него раније отежати припрему и спровођење заједничких прекограничних пројеката, посебно акција „P2P“. У поређењу са претходним пројектима, треба идентификовати нове типове платформи за сарадњу.</p> <p>Значајан развојни потенцијал је да ће се неопходна правна основа за спровођење Уредбе о „EGTC“ припремити до 2023. године како би се успоставили услови потребни за учешће српских правних лица у „EGTC“.</p>

Изабран стратешки циљ или циљ специфичан за Interreg	Изабран специфичан циљ	Приоритет	Образложење за избор
	<p>5. побољшати одрживу демократију и подржати актере цивилног друштва и њихову улогу у процесима реформи и демократским транзицијама (сви стубови уз учешће трећих земаља, партнерских земаља или прекоморских земаља и територија) и</p> <p>6. друге акције за подршку бољем управљању сарадњом (сви стубови).</p>		
ISO2 - „Безбеднија и сигурнија Европа”	<p>Акције:</p> <p>1. управљање граничним прелазима и мобилност и управљање миграцијама, укључујући заштиту и економску и социјалну интеграцију држављана трећих земаља, укључујући мигранте и кориснике међународне заштите</p>		<p>Како је граница између Мађарске и Србије ван Шенгенског споразума, гранични прелази наилазе на потешкоће. Преоптерећени су због све већих и масовних токова транзитног саобраћаја и радника који често путују у матичну државу, посебно лети и у време државних празника. На многим прелазима пропусни капацитет је мањи од потребног због ограниченог радног времена, начина превоза или дуготрајне процедуре граничне контроле због шенгенских правила. Стога би требало смањити време чекања на граничним прелазима и елиминисати периодична загушења.</p> <p>Иако се број граничних прелаза повећао последњих година, готово сви они имају ограничења, осим граничног прелаза Роске-Хоргош. Актери имају значајну потребу за модернизацијом граничних прелаза и повећањем капацитета и подржали би повећање и репликацију инфраструктуре граничних прелаза. Истраживање могућности проширења граничних прелаза Бачалмаш-Бајмок, Ашотхалом-Бачки Виногради и Тисасигет-Ђала важно је за постизање равнотеже и растерећење постојећих граничних прелаза.</p> <p>На дневном реду је и развој железничких веза између две државе (железничка линија Будимпешта - Београд), релације исток-запад (Сегедин-Суботица-Баја) и одвојних линија (Сомбор-Баја). То може резултирати повећаним железничким саобраћајем у будућности што ће захтевати развој граничних прелаза како у погледу особља, тако и опреме.</p>

Изабран стратешки циљ или циљ специфичан за Interreg	Изабран специфичан циљ	Приоритет	Образложење за избор
			<p>Гранични прелази морају испуњавати строге критеријуме Шенгенске конвенције која захтева развој и модернизацију безбедности на граничним прелазима (ефикаснији надзор границе, граничне контроле). Развој на спољној граници ЕУ мора допринети несметаном протоку робе.</p> <p>Повећање пропусног капацитета граничних прелаза било би економски корисно за погранични регион, јер је проток радне снаге из Војводине према Мађарској значајан. Ефикаснији гранични прелаз допринео би снажнијој интеграцији два тржишта рада, а свакодневно путовање на посао било би права опција за становнике пограничног региона.</p>

2. Приоритети [300]

Референца: тачке (d) и (e) члана 17(3)

Преглед и анализа приоритета и програмских циљева

Приоритет 1: Зеленији регион

Циљ 1.1: Прилагођавање климатским променама, спречавање ризика (SO 2.4)

Циљ 1.2: Биодиверзитет и смањено загађење (SO 2.7)

Приоритет 2: Унапређење људских и културних вредности

Циљ 2.1: Образовање и целоживотно учење (SO 4.2)

Циљ 2.2: Култура и туризам (SO 4.6)

Приоритет 3: Прекогранична институционална и цивилна сарадња

Циљ 3.1: Боље управљање сарадњом (ISO1)

Циљ 3.2: Безбеднија и сигурнија Европа (ISO2)

2.1 Зеленији регион

Референца: тачка (d) члана 17(3)

PO2: Зеленија Европа - зеленија, ниско-карбонска транзиција ка нето нултокарбонској економији и отпорној Европи промовисањем чисте и поштене енергетске транзиције, зелених и плавих инвестиција, циркуларне економије, ублажавањем и прилагођавањем климатских променама, спречавањем и управљањем ризиком и одрживом урбаном мобилношћу

2.1.1 SO 2.4 - Прилагођавање климатским променама, спречавање ризика

SO 2.4 „(iv) промовисање прилагођавања на климатске промене и спречавање ризика од катастрофа и отпорност на исте, узимајући у обзир приступе засноване на екосистему”

Референца: тачка (e) члана 17(3)

2.1.1.1 Повезане врсте акција и њихов очекивани допринос тим специфичним циљевима и макрорегионалним стратегијама и стратегијама морских басена, где је то прикладно

Референца: тачка (e)(i) члана 17(3), тачка (ц)(ii) члана 17(9)

1.1 Прилагођавање климатским променама, спречавање ризика

Предложене акције доприносе конкретном циљу повећањем капацитета за ублажавање ефеката климатских промена и побољшањем мера и интервенција за спречавање ризика од катастрофа у региону. Циљ је заједнички¹ развој специфичних вештина и знања, као и побољшање заједничке инфраструктурне основе за одговарајуће, правовремене и ефикасне интервенције. Као резултат тога, програмско подручје ће бити боље припремљено за спречавање и/или борбу против негативних последица екстремних временских појава (укључујући сушу, топлотне таласе или поплаве) или других антропоичних догађаја.

Да би ефикасно одговорио на идентификоване проблеме и ублажио ефекте климатских промена, овај специфичан циљ усредсређен је на три акције.

Предложене акције уско су повезане са Приоритетном облашћу 5 стратегије EUSDR „Управљање ризицима по животну средину”.

Предлог акције 1.1.1

Заједнички развој, координација и унапређење прекограничних система превенције ризика и управљања катастрофама

Циљ је повећати прекогранични капацитет управљања катастрофама у пограничном региону и побољшати координацију и способност реаговања организација укључених у управљање катастрофама.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Размену искустава и знања између професионалних и добровољних јединица укључених у управљање катастрофама (укључујући ватрогасне службе и цивилну заштиту) са две стране границе, умрежавање и развој организација са циљем ефикаснијег управљања акцијама спречавања ризика, укључујући координацију између централног, локалног и прекограничног нивоа, координацију/синхронизацију протокола интервенције, изградњу капацитета кроз заједничке тренинге и вежбе;
- Инвестиције (укључујући опрему и инфраструктура) у побољшање капацитета јединица за управљање катастрофама да одговоре на природне ванредне ситуације, као и несреће које је човек створио у пограничном региону;
- Заједничке кампање које се обраћају општој популацији или одређеним циљним групама, у зависности од врсте ризика.
- Заједничке програме превенције, усредсређене на ефекте климатских промена

Предлог акције 1.1.2

Заједничке акције усмерене на смањење утицаја климатских промена, са фокусом на природне феномене који се јављају као последица климатских промена

Циљ је повећати отпорност пограничног региона на климатске промене смањењем вероватноће појаве и/или ублажавањем ефеката природних феномена који су све чешћи у

¹ Реч „заједнички” се у овом документу користи у прекограничном контексту, што значи да укључује најмање две организације/институције са обе стране пограничног региона.

пограничном подручју као резултат климатских промена. Предложене мере такође укључују прекограничне интервенције које пружају решења за већ постојеће значајне штете проузроковане климатским променама.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Заједничке планове и интервенције у области управљања водама у циљу смањења утицаја климатских промена на овом пољу, укључујући мере за повећање природног капацитета задржавања воде и квантитативног и еколошког стања водених површина у пограничном подручју, као и за спречавање ефеката екстремних временских услова (попут суше, поплава, копнених вода);
- Активности усмерене на ублажавање ризика по пољопривреду - као подручје високо изложено негативном утицају климатских промена - које имају јасан прекогранични карактер и које нису обухваћене претходном индикативном активношћу (нпр. заштита од града);
- Пројекте прекограничне сарадње који циљају на постојеће или потенцијалне негативне утицаје повезане са климатским променама с циљем очувања природних станишта (нпр. у пољу шумарства, мочвара или травњака, водених екосистема).

Предлог акције 1.1.3

Заједничке активности на подизању свести и едукацији о узроцима и последицама климатских промена

Циљ је повећати отпорност пограничног региона на климатске промене повећавањем свести шире јавности о последицама климатских промена и могућностима за њихово ублажавање.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Заједничке информативне кампање међу пољопривредним произвођачима у региону, које представљају ефекте климатских промена на пољопривреду, као и могућности ублажавања и прилагођавања;
- Заједничке информативне кампање за становнике пограничног подручја на које озбиљно утичу ризици или штета од климатских промена;
- Заједничке образовне програме о ефектима климатских промена и могућим приступима смањењу претњи и штете повезане са климатским променама на животну средину и природу;
- Активности на изградњи капацитета организација цивилног друштва на пољу прилагођавања и ублажавања климатских промена.

2.1.1.2 За програме INTERACT и ESPON:

Референца: тачка (ц)(i) члана 17(9)

Дефиниција једног корисника или ограничене листе корисника и поступак доделе

Није применљиво

2.1.1.3 Индикатори

Референца: тачка (е)(ii) члана 17(3), тачка (с)(iii)17(9)

Табела 2: Индикатори учинка

Приоритет	Специфичан циљ	ИД [5]	Индикатор	Јединица мере [255]	Кључна тачка (2024) [200]	Завршни циљ (2029) [200]
		RCO81	Учешће у прекограничним заједничким акцијама			
		RCO84	Пилот акције заједнички развијене и имплементирани у пројектима			
		RCO87	Организације које сарађују преко границе			

Табела 3: Индикатори резултата

Приоритет	Специфичан циљ	ИД	Индикатор	Јединица мере	Почетна вредност	Референтна година	Завршни циљ (2029)	Извор података	Коментари
		RRC84	Организације које сарађују преко границе након завршетка пројекта						
		RRC85	Учешће у прекограничним заједничким акцијама након завршетка пројекта						

2.1.1.4 Главне циљне групе

Референца: тачка (е)(iii) члана 17(3), тачка (ц)(iv) члана 17(9)

Главне циљне групе које ће имати користи:

- Становници пограничног региона,
- Пољопривредни произвођачи (пољопривредници)
- Студенти и наставници

од активности које спроводи/-е:

- Органи за управљање катастрофама
 - Организације за управљање водама
 - Организације за заштиту животне средине
 - Државни органи који се баве заштитом климе
 - Управе заштићених природних подручја
 - Локалне самоуправе
 - Професионалне организације (нпр. пољопривредне коморе)
 - Организације цивилног друштва и непрофитне компаније
 - Образовне организације
 - Истраживачке организације
- и друге релевантне организације

2.1.1.5 Навођење специфичних циљаних територија, укључујући планирану употребу ITI, CLLD или других територијалних алата

Референца: тачка (e)(iv) члана 17(3)

Није применљиво.

2.1.1.6 Планирана употреба финансијских инструмената

Референца: тачка (e)(v) члана 17(3)

Није применљиво.

2.1.1.7 Индикативна анализа програмских ресурса ЕУ према врсти интервенције

Референца: тачка (ц)(vi) члана 17(3), тачка (ц)(v) члана 17(9)

Табела 4: Димензија 1 - поље интервенције

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 5: Димензија 2 - облик финансирања

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 6: Димензија 3 - територијални механизам испоруке и територијални фокус

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

2.1.2 SO 2.7 Биодиверзитет и смањено загађење

SO 2.7. „(vii) јачање заштите и очувања природе, биодиверзитета и зелене инфраструктуре, укључујући урбана подручја, и смањење свих облика загађења”

Референца: тачка (е) члана 17(3)

2.1.2.1 Повезане врсте акција и њихов очекивани допринос тим специфичним циљевима и макрорегионалним стратегијама и стратегијама морских басена, где је то прикладно

Референца: тачка (е)(i) члана 17(3), тачка (ц)(ii) члана 17(9)

1.2 Биодиверзитет и смањено загађење

Предложене акције доприносе конкретном циљу јачањем сарадње међу заинтересованим странама са две стране границе у заштити и очувању природних вредности и станишта, истовремено повећавајући ефикасност мера за заштиту биодиверзитета. Циљ је суочавање са неповољним процесима који су уочени у преосталим природним подручјима као резултат климатских промена и људских активности. То укључује иницијативе за смањење и уклањање извора загађења из програмског подручја.

У циљу ефикасног одговора на идентификоване проблеме, а ради заштите и очувања природе, заштите биодиверзитета и смањења и уклањања загађења, овај специфични циљ усредсређен је на три акције.

Предложене акције уско се односе на приоритетно подручје 4 „Обнављање и одржавање квалитета вода” и приоритетно подручје 6 „Очување биодиверзитета, предела и квалитета ваздуха и земљишта” стратегије EUSDR.

Предлог акције 1.2.1

Заједничке активности које идентификују и доприносе елиминацији прекограничних извора загађења

Циљ ове врсте активности је смањење и/или спречавање даљег загађења ваздуха, тла или воде у пограничном региону.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Заједничке интервенције за мапирање извора загађења и/или развој савремених решења за уклањање различитих извора загађења и загађивача из ваздуха, тла или воде - нпр. уклањање/смањење гасова са ефектом стаклене баште и различитих врста течног и чврстог отпада, попут папира, пластике, метала, хемикалија у чврстом облику;

- Пилот пројекти успостављања иницијатива за сарадњу и организационих савеза чији је циљ смањење загађења.

Предлог акције 1.2.2

Заједничке иницијативе за осигуравање одрживог развоја природних подручја

Циљ предложених активности је унапређење одрживог коришћења природних подручја у пограничном региону.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Заједничке плаве (нпр. рукавци) и зелене интервенције за очување, реконструкцију/заштиту, рестаурацију или ревитализацију природних станишта, укључујући и подручја која карактеришу еколошки и активни туризам на самој локацији;
- Поновно увођење домаћих врста у прекогранична станишта, укључујући програме заштите врста, рад спасилачких центара или програме узгајања и пуштања изван саме локације;
- Стварање образовних стаза у природи, међусобно повезаних између две стране границе (било географски било тематски);
- Успостављање мрежа сарадње за унапређење и усклађивање прекограничног планирања и заједничких интервенција у области заштите животне средине и природе и биодиверзитета.

Предлог акције 1.2.3

Заједничке активности на подизању свести и едукације о темама заштите животне средине и природе у пограничном региону

Циљ предложених активности је промовисање ефикасне комуникације која помаже постизању заједничког разумевања циљева одрживог развоја, као и промоција само-мобилизације и других облика укључивања у активности заштите природе.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Организовање информативних кампања, друштвених догађаја и програма на теме заштите животне средине и природе;
- Спровођење образовних програма за развијање еколошке свести и разумевања утицаја људске потрошње и других активности на погоршање природних станишта;
- Организовање заједничких програма образовања и/или дисеминације за децу, укључујући вртиће на отвореном, тематске кампове за децу/омладину који су повезани са заштитом природе и биодиверзитетом;
- Активности изградње капацитета организација цивилног друштва на пољу заштите животне средине и природе.

2.1.2.2 За програме INTERACT и ESPON:

Референца: тачка (ц)(i) члана 17(9)

Дефиниција једног корисника или ограничене листе корисника и поступак доделе

2.1.2.3 Индикатори

Референца: тачка (е)(ii) члана 17(3), тачка (с)(iii)17(9)

Табела 2: Индикатори учинка

Приоритет	Специфичан циљ	ИД [5]	Индикатор	Јединица мере [255]	Кључна тачка (2024) [200]	Завршни циљ (2029) [200]
		RCO81	Учешће у прекограничним заједничким акцијама			
		RCO84	Пилот акције заједнички развијене и имплементиране у пројектима			
		RCO85	Организације које сарађују преко границе			

Табела 3: Индикатори резултата

Приоритет	Специфичан циљ	ИД	Индикатор	Јединица мере	Почетна вредност	Референтна година	Завршни циљ (2029)	Извор података	Коментари
		RCR84	Организације које сарађују преко границе након завршетка пројекта						
		RCR85	Учешће у прекограничним заједничким акцијама након завршетка пројекта						

2.1.2.4 Главне циљне групе

Референца: тачка (е)(iii) члана 17(3), тачка (ц)(iv) члана 17(9)

Главне циљне групе које ће имати користи:

- Становници пограничног региона који ће имати директне користи
- Студенти и наставници

од активности које спроводи/-е:

- Управе заштићених природних подручја
- Организације за заштиту животне средине и природе
- Организације за управљање водама
- Организације за управљање отпадом
- Организације цивилног друштва и непрофитне компаније
- Образовне организације
- Истраживачке организације

- Локалне самоуправе
- Органи за управљање катастрофама
- Професионалне организације (нпр. пољопривредне коморе)
- и друге релевантне организације

2.1.2.5 Навођење специфичних циљаних територија, укључујући планирану употребу ITI, CLLD или других територијалних алата

Референца: тачка (e)(iv) члана 17(3)

Није применљиво

2.1.2.6 Планирана употреба финансијских инструмената

Референца: тачка (e)(v) члана 17(3)

Није применљиво

2.1.2.7 Индикативна анализа програмских ресурса ЕУ према врсти интервенције

Референца: тачка (ц)(vi) члана 17(3), тачка (ц)(v) члана 17(9)

Табела 4: Димензија 1 - поље интервенције

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 5: Димензија 2 - облик финансирања

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 6: Димензија 3 - територијални механизам испоруке и територијални фокус

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

2.2 Унапређење људских и културних вредности

Референца: тачка (д) члана 17(3)

PO4 Друштвенија Европа - Друштвенија и инклузивнија Европа која спроводи европски стуб друштвених права;

2.2.1 SO 4.2. Образовање и целоживотно учење

SO 4.2 „ii. побољшање једнаког приступа инклузивним и квалитетним услугама у образовању, обуци и целоживотном учењу кроз развој доступне инфраструктуре, укључујући јачање отпорности за даљинско и он-лајн образовање и обуку”;

Референца: тачка (е) члана 17(3)

2.2.1.1 Повезане врсте акција и њихов очекивани допринос тим специфичним циљевима и макрорегионалним стратегијама и стратегијама морских басена, где је то прикладно

Референца: тачка (е)(i) члана 17(3), тачка (ц)(ii) члана 17(9)

2.1 Образовање и целоживотно учење

Значај образовања за постизање и одржавање друштвених права не може се преценити. Штавише, културни и економски развој региона и квалитет живота такође зависе од образовања, обуке и вештина његових становника и (будуће) радне снаге. Да би се на одговарајући и ефикасан начин одговорило на идентификоване проблеме и изазове у региону, овај специфични циљ фокусира се на три акције.

У односу на активности све три акције, могуће је набавити опрему и спровести мале инфраструктурне интервенције.

Планиране акције уско су повезане са свим акцијама из приоритетне области 9 „Људи и вештине” стратегије EUSDR.

Предлог акције 2.1.1

Целоживотно учење за социјално укључивање, социјалну кохезију и еколошки одрживу и здраву дигитализацију

Циљ ове акције је обезбеђивање заједнички развијене формалне и неформалне директне обуке и акција обуке тренера за промоцију социјално инклузивне и одрживе дигитализације, јачање социјалне кохезије, заштиту здравља, побољшање благостања, неговање дигиталне хигијене и побољшање дигиталних вештина свих људи свих старосних група уз ублажавање штетних ефеката дигиталних технологија.

Предложене активности, према томе, доприносе побољшању једнаког приступа образовању, учешћу у друштвеном и економском животу и остваривању социјалних права фокусирајући се на социјално инклузивну, еколошки одрживу дигитализацију и уравнотежену интеграцију дигиталних технологија у живот и рад људи из региона.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења, спровођење заједнички развијених:

- Обука о интеркултуралним, језичким и другим релевантним компетенцијама;
- Сарадње и размене најбољих пракси за побољшање квалитета образовања за рањиве социјалне групе и ученике у неповољном положају (нпр. децу са инвалидитетом);
- Практичних програма обуке и размене за особе са инвалидитетом, сеоско становништво, породице са ниским приходима, младе људе и, тамо где је то потребно, старије особе и друге осетљиве групе како би се упознали и користили дигиталне услуге повезане са свакодневном администрацијом, тражењем посла и зарад здравог живота (нпр. е-здравство, е-управа и мрежне административне платформе, мрежно тражење посла и апликације);
- Вишестепених курсева за ширу јавност, укључујући отворене мрежне курсеве (МООС) за развој дигиталних вештина, за решавање технолошких изазова (нпр. угљенични отисак дигиталних технологија), нових технологија (нпр. AI, VR, AR), ризика (нпр. зависност од екрана и друге зависности, интернетско злостављање), заштиту приватности и заштиту података, одговорну и сигурну употребу Интернета, друштвених мрежа, софтвера отвореног кода;
- Образовних програма који промовишу здрав начин живота, на пример решавањем проблема узрокованих неактивним животним стилем, лошим навикама у исхрани, губитком вида, недостатком кретања и другим здравственим ризицима;

2.1.2 Заједнички развој програма обуке, менторства и теренског рада за борбу против и елиминисање проблема раног напуштања школе

Циљ друге акције су заједнички развијене акције образовања и обуке и кампање осмишљене да спрече и елиминишу проблеме раног напуштања школе забележене са обе стране границе. Решавањем великог броја случајева напуштања школа забележених у програмском подручју, предложене активности доприносе социјалној инклузији, и то побољшањем приступа образовању ученика у неповољном положају, посебно деце и младих.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења, испоруку заједнички развијених:

- Програма на локацији, у школи и на мрежи за заједничко суочавање са проблемом раног напуштања школе, са нагласком на побољшању дигиталних вештина;
- Практичне обуке и развоја вештина за децу која не похађају школу;
- Практичних програма обуке и размене за учитеље и наставнике ради ажурирања знања и надоградње вештина са посебним нагласком на подучавању и менторству људи из осетљивих група, трендовима и изазовима дигитализације и тренинга у осетљивим сферама.

2.1.3 Заједнички развој стручног оспособљавања

Циљ ове акције је сарадња на развоју инклузивног стручног образовања и обука са јаким нагласком на практичним шемама, нпр. шемама оспособљавања заснованим на раду за развој релевантних вештина које одговарају потребама тржишта рада. Циљ је да се развију и побољшају вештине локалне и регионалне радне снаге чинећи их добро обученим за примену савремених алата и дигиталних решења у датој области.

Предложене активности стручног оспособљавања доприносе доступном и социјално инклузивном образовању и бољим могућностима запошљавања.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Заједнички развој наставних планова и програма за практичну обуку, дуално образовање и образовне програме засноване на раду - нпр. пољопривреда;
- Заједнички развој програма обуке посебно за (нове) струковне профиле са великом потражњом, са нагласком на унапређењу дигиталних вештина и услуга, надоградњи техничких компетенција и укључивању е-решења и нових технологија;
- Подршку и промоцију мера широм друштва за враћање престижа у стручном оспособљавању;
- Прекограничну сарадњу и размену искустава центара за практично стручно оспособљавање који раде као компаније на непрофитној основи (нпр. пољопривредне активности и органска пољопривреда).

2.2.1.2 За програме INTERACT и ESPON:

Референца: тачка (ц)(i) члана 17(9)

Дефиниција једног корисника или ограничене листе корисника и поступак доделе

Није применљиво

2.2.1.3 Индикатори

Референца: тачка (е)(ii) члана 17(3), тачка (с)(iii)17(9)

Табела 2: Индикатори учинка

Приоритет	Специфичан циљ	ИД [5]	Индикатор	Јединица мере [255]	Кључна тачка (2024) [200]	Завршни циљ (2029) [200]
		RCO 85	Учешће у заједничким шемама обуке			
		RCO 81	Учешће у прекограничним заједничким акцијама			
		RCO 84	Пилот акције заједнички развијене и имплементиране у пројектима			
		RCO 87	Организације које сарађују преко границе			

Табела 3: Индикатори резултата

Приоритет	Специфичан циљ	ИД	Индикатор	Јединица мере	Почетна вредност	Референтна година	Завршни циљ (2029)	Извор података	Коментари
		RCR 81	Завршетак заједничких шема обуке						
		RCR 85	Учешће у прекограничним заједничким						

			акцијама након завршетка пројекта						
		RCR 84	Организације које сарађују преко границе након завршетка пројекта						

2.2.1.4 Главне циљне групе

Референца: тачка (е)(iii) члана 17(3), тачка (ц)(iv) члана 17(9)

<p>Главне циљне групе које ће имати користи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Становници региона - Рањиве и угрожене групе - Незапослене и теже запошљиве особе - Деца и млади који су рано напустили школу - Деца и млади под ризиком од напуштања школе - Радници у школама и надлежни органи - Социјални радници - Ученици основних школа и млади који се пријављују за средње школе - Ученици средњих школа - Ученици стручних школа и центара и њихови наставници, професори, тренери и васпитачи <p>од активности које спроводи/-е:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Установе и непрофитне организације које се баве формалним и неформалним образовањем - Центри за социјални рад и услуге социјалне заштите - Непрофитне организације које се баве заштитом деце и породице и младима - Стручне школе и непрофитни центри за обуку који се налазе у региону и друге релевантне организације

2.2.1.5 Навођење специфичних циљаних територија, укључујући планирану употребу ИТИ, CLLD или других територијалних алата

Референца: тачка (е)(iv) члана 17(3)

Није применљиво

2.2.1.6 Планирана употреба финансијских инструмената

Референца: тачка (е)(v) члана 17(3)

Није применљиво

2.2.1.7 Индикативна анализа програмских ресурса ЕУ према врсти интервенције

Референца: тачка (ц)(vi) члана 17(3), тачка (ц)(v) члана 17(9)

Табела 4: Димензија 1 - поље интервенције

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 5: Димензија 2 - облик финансирања

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 6: Димензија 3 - територијални механизам испоруке и територијални фокус

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

2.2.2 SO 4.6 Култура и туризам

SO 4.6 „(vi) Јачање улоге културе и одрживог туризма у економском развоју, социјалној инклузији и социјалним иновацијама”

Референца: тачка (е) члана 17(3)

2.2.2.1 Повезане врсте акција и њихов очекивани допринос тим специфичним циљевима и макрорегионалним стратегијама и стратегијама морских басена, где је то прикладно

Референца: тачка (е)(i) члана 17(3), тачка (ц)(ii) члана 17(9)

2.2 Култура и туризам

На основу идентификованих потреба и изазова пограничног региона, предложене акције на много начина доприносе специфичном циљу. Коришћењем алата модерног доба и укључивањем иновативних дела у том подручју, акције олакшавају стварање конкурентне и социјално инклузивне туристичке понуде. Туристички производи развијени кроз акције засниваће се на постојећим културним традицијама и природним вредностима, осигуравајући тако одрживи туризам, попут активног и еко-туризма. Коришћење производа и услуга које су развиле креативне индустрије, дигитизација, дигитализација и интернетска доступност културног наслеђа, уграђених у туристичке производе који су резултата акција, омогућиће приступ културном наслеђу свим људима, укључујући оне који су економски угрожени, лишени социјалних права или особе са смањеним способностима мобилности или инвалидитетом. Да би се осигурала одрживост туристичке понуде, акције подржавају развој јединственог система комуникације за управљање претходно развијеним прекограничним туристичким производима, као и за управљање будућим производима. Акције истичу потребу за бољом промоцијом региона и ефикаснијим пружањем информација како би се повећао број туриста у пограничном региону. Туристички развој треба спроводити узимајући у обзир аспекте заштите животне средине и одрживости.

Да би ефикасно одговорио на идентификоване изазове у региону и унапредио и промовисао његове културне вредности, овај специфични циљ фокусира се на три акције.

Обзиром на значај тема у све четири макрорегионалне стратегије, активности у оквиру овог специфичног циља посебно доприносе остварењу свих седам циљева из приоритетне области 3 стратегије EUSDR и стуба 4 „Одрживи туризам” стратегије EUSAIR.

Предлог акције 2.2.1

Развој заједничких туристичких производа уз заједничко маркетиншко управљање тим производима

Развој заједничког туристичког производа мора се заснивати на заједничкој туристичкој стратегији и на добро оправданој, доказима заснованој потражњи за тим производом. Туристички производ треба да комбинује материјалне и нематеријалне елементе, попут природних, културних и вештачких ресурса, атракција, објеката, услуга и активности. Најважније је да ови елементи буду представљени у произведеном туристичком програму који предвиђа целокупно искуство посетиоца, укључујући емоционалне аспекте за потенцијалне туристе.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Развој и маркетинг водног туризма (језеро, река, канал) и сродних производа бицикличког туризма (укључене су Eurovelo 6,11,13 руте), рада пристаништа за чамце и привеза за чамац, уз побољшану доступност, информације и везу са пружаоцима услуга;

- Развој или ширење и маркетинг туристичке понуде прекограничних тематских путовања и рута повезаних са културним и уметничким туризмом, екотуризмом, активним туризмом и сеоско-етно туризмом, заснован на културном наслеђу (укључујући музеје и паркове, занате и традиције, верске објекте, историјске периоде и познате појединце итд.) и природне вредности;

- Развој и маркетинг заједничког туристичког бренда успостављањем система осигурања квалитета услуга, као и развој управљања заједничким туристичким дестинацијама;

Активности могу укључивати, ако је потребно, развој инфраструктуре, куповину потребне опреме и уобичајених комуникационих интерфејса (укључујући софтверске апликације).

Предлог акције 2.2.2

Сарадња у области културе

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Сарадњу између установа/организација које се баве културом (нпр. позоришта, домови културе/културни центри, библиотеке, музеји, галерије, музичке и уметничке школе, итд.) за заједничко неформално учење у области културе и развој заједничких културних компетенција;

- Одрживу промоцију савремене уметности и очување културног наслеђа развојем мрежа/кластера, промовисањем професионалне размене и вишејезичности.

- Сарадњу која резултира развијеним, промовисаним и спроведеним заједничким културним програмима, догађајима и фестивалима за туристе.

Предлог акције 2.2.3

Заједничко управљање информацијама у туристичке и културне сврхе

Активности усмерене на заједничко управљање информацијама које потенцијалним националним и међународним туристима пружају трајне информације о туристичким и културним понудама, вестима и догађајима у пограничном региону.

Потенцијалне активности укључују објављивање информација (на националним језицима и било којим релевантним језицима), развој инфраструктурних услова за информације, туристичке информације на једном месту, управљање информационом и маркетиншким системом, покретање маркетиншких кампања, рад информативних центара, организовање обука за запослене у туристичком сектору, све имајући у виду постојећу информациону инфраструктуру и системе.

2.2.2.2 За програме INTERACT и ESPON:

Референца: тачка (ц)(i) члана 17(9)

Дефиниција једног корисника или ограничене листе корисника и поступак доделе

Није применљиво

2.2.2.3 Индикатори

Референца: тачка (е)(ii) члана 17(3), тачка (с)(iii)17(9)

Табела 2: Индикатори учинка

Приоритет	Специфичан циљ	ИД [5]	Индикатор	Јединица мере [255]	Кључна тачка (2024) [200]	Завршни циљ (2029) [200]
		RCO 115	Заједнички организовани јавни прекогранични догађаји			
		RCO 84	Пилот акције заједнички развијене и имплементирани у пројектима			
		RCO 87	Организације које сарађују преко границе			

Табела 3: Индикатори резултата

Приоритет	Специфичан циљ	ИД	Индикатор	Јединица мере	Почетна вредност	Референтна година	Завршни циљ (2029)	Извор података	Коментари

		RCR 84	Организације које сарађују преко границе након завршетка пројекта						
--	--	--------	---	--	--	--	--	--	--

2.2.2.4 Главне циљне групе

Референца: тачка (е)(iii) члана 17(3), тачка (ц)(iv) члана 17(9)

<p>Главне циљне групе које ће имати користи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Становници пограничног региона - Пружаоци туристичких услуга (нпр. смештај, ресторани, угоститељска места) - Туристи <p>од активности које спроводи/-е:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Локалне самоуправе - Тела жупанијског и регионалног нивоа и њихове организације - Организације за управљање туристичким дестинацијама - Јавни субјекти одговорни за очување и коришћење културних вредности - Културне установе/организације које се баве културом (нпр. позоришта, домови културе/културни центри, библиотеке, музеји, галерије, музичке и уметничке школе, итд.) - Стручне туристичке организације - Организације цивилног друштва које се баве културом - Организације цивилног друштва које се баве туризмом - Организације за прекограничну сарадњу одговорне за развој и рад културних информативних центара и друге релевантне организације

2.2.2.5 Навођење специфичних циљаних територија, укључујући планирану употребу ITI, CLLD или других територијалних алата

Референца: тачка (е)(iv) члана 17(3)

Није применљиво

2.2.2.6 Планирана употреба финансијских инструмената

Референца: тачка (е)(v) члана 17(3)

Није применљиво

2.2.2.7 Индикативна анализа програмских ресурса ЕУ према врсти интервенције

Референца: тачка (ц)(vi) члана 17(3), тачка (ц)(v) члана 17(9)

Табела 4: Димензија 1 - поље интервенције

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 5: Димензија 2 - облик финансирања

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 6: Димензија 3 - територијални механизам испоруке и територијални фокус

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

2.3 Прекогранична институционална и цивилна сарадња

Референца: тачка (д) члана 17(3)

Специфични Interreg циљеви (ISO)

2.3.1 ISO1 - „Боље управљање сарадњом”

Специфични Interreg циљеви 1 (ISO1) - „Боље управљање сарадњом”

Референца: тачка (е) члана 17(3)

2.3.1.1 Повезане врсте акција и њихов очекивани допринос тим специфичним циљевима и макрорегионалним стратегијама и стратегијама морских басена, где је то прикладно

Референца: тачка (е)(i) члана 17(3), тачка (ц)(ii) члана 17(9)

3.1 Складни суседски односи кроз сарадњу

На основу утврђених потреба и изазова, планиране акције доприносе развоју сарадње између локалних самоуправа и цивилних организација, јачајући тако поверење међу људима који живе у пограничном региону. Млади, старији и особе са инвалидитетом, као истакнуте циљне групе, могу бити мотор за јачање прекограничних односа без обзира на матерњи језик.

Братимљење градова уз учешће јавних и цивилних организација може значајно побољшати квалитет локалне управе и подстаћи увођење иновативних решења уз дубље укључивање локалних заједница у владине акције.

Фокусирањем на уклањање препрека на прекограничном тржишту рада, у трговини локалним производима и здравственим или социјалним услугама, заједничке институционалне активности могу прекограничну сарадњу међу људима, предузећима или релевантним институцијама и цивилним организацијама учинити ближом, јачом и издржљивијом.

Да би се ефикасно суочио са идентификованим проблемима и изазовима у региону и промовисао складне суседске односе, овај специфични циљ програма Interreg фокусира се на две акције.

Планиране акције уско су повезане са Приоритетном облашћу 10 „за јачање институционалних капацитета и сарадње” стратегије EUSDR.

Предлог акције 3.1.1

Изградња међусобног поверења, посебно подстицањем акција „Људи људима” (P2P)

У оквиру акције P2P могуће је подржати мале пројекте који подстичу свакодневну сарадњу људи свих генерација који живе у пограничном региону.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Организовање прекограничних спортских програма и активности, нпр. кампова, такмичења, по могућности за младе;
- Спровођење заједничких активности за очување локалних културних традиција и стварање нових културних вредности и програма уз учешће локалне заједнице, нпр. у области музике, рукотворина, позоришта итд.;
- Спровођење активности међу циљним групама као што су млади, старији, особе са инвалидитетом, етничке групе и етничке мањине, итд.;
- Развој нових или обновљање постојећих споразума о сарадњи и акционих планова за спровођење заједничких активности братимљених градова или села. У вези са спровођењем споразума о сарадњи и акционих планова могу се подржати следеће активности: развој вештина иразмена знања између локалних самоуправа, градских непрофитних компанија и институција уз учешће релевантних невладиних организација, на пример на теме зелене урбане мобилности, безбедности саобраћаја, мониторинга потрошње енергије, коришћења обновљиве енергије, развоја зелене инфраструктуре, комуникације са становницима, ИТ решења у администрацији итд.

У односу на горе наведене активности, могуће је купити опрему.

Предлог акције 3.1.2

Акције које подржавају боље управљање сарадњом

Циљ је подстаћи прекограничну сарадњу између институција и цивилних организација да размењују искуства, развијају своје капацитете и смањују правне и административне препреке прекограничној сарадњи.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Координацију прекограничног одрживог транспорта, планове развоја мобилности, укључујући развој јавног превоза;
- Промоцију прекограничног учешћа на тржишту рада, нпр. развој информација и саветовања у пограничном региону;
- Размену искустава у циљу усклађивања и развоја прекограничних услуга у социјалној сфери и здравственој заштити;
- Помоћ у трговини локалном пољопривредом производима и рукотворинама у суседној земљи;
- Сарадњу између локалних медија у циљу побољшања протока информација о свакодневном животу и догађајима у пограничном региону;
- Подстицање социјалних иновација и примену креативних и иновативних институционалних решења у јавној управи;
- Развој институционалних капацитета прекограничних организација територијалног управљања.

У односу на горе наведене активности, могуће је купити опрему и спровести мале инфраструктурне интервенције. Пожељније је укључивање цивилних организација и грађана у спровођење активности барем у облику партнерских консултација.

Током спровођења Програма, мора се осигурати да пројекти који добијају подршку у оквиру Акција 1.1, 1.2, 2.1 и 2.2 не могу бити подржани у оквиру ове Акције.

2.3.1.2 За програме INTERACT и ESPON:

Референца: тачка (ц)(i) члана 17(9)

Дефиниција једног корисника или ограничене листе корисника и поступак доделе

Није применљиво

2.3.1.3 Индикатори

Референца: тачка (е)(ii) члана 17(3), тачка (с)(iii)17(9)

Табела 2: Индикатори учинка

Приоритет	Специфичан циљ	ИД [5]	Индикатор	Јединица мере [255]	Кључна тачка (2024) [200]	Завршни циљ (2029) [200]
		RCO 87	Организације које сарађују преко границе			

Табела 3: Индикатори резултата

Приоритет	Специфичан циљ	ИД	Индикатор	Јединица мере	Почетна вредност	Референтна година	Завршни циљ (2029)	Извор података	Коментари
		RCR 84	Организације које сарађују преко границе након завршетка пројекта						

2.3.1.4 Главне циљне групе

Референца: тачка (е)(iii) члана 17(3), тачка (ц)(iv) члана 17(9)

Главне циљне групе које ће имати користи:

- Становници пограничног региона

од активности које спроводи/-е:

- Локални и регионални јавни органи

- Локалне самоуправе

- Организације цивилног друштва, непрофитне компаније и професионалне организације које се баве релевантним темама планираних акција

- Локалне медијске организације

и друге релевантне организације

2.3.1.5 Навођење специфичних циљаних територија, укључујући планирану употребу ITI, CLLD или других територијалних алата

Референца: тачка (e)(iv) члана 17(3)

Није применљиво

2.3.1.6 Планирана употреба финансијских инструмената

Референца: тачка (e)(v) члана 17(3)

Није применљиво

2.3.1.7 Индикативна анализа програмских ресурса ЕУ према врсти интервенције

Референца: тачка (ц)(vi) члана 17(3), тачка (ц)(v) члана 17(9)

Табела 4: Димензија 1 - поље интервенције

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 5: Димензија 2 - облик финансирања

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 6: Димензија 3 - територијални механизам испоруке и територијални фокус

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

2.3.2 Специфичан Interreg циљ 2 - „Безбеднија и сигурнија Европа”

Специфичан Interreg циљ 2 (ISO2) - „Безбеднија и сигурнија Европа”

Референца: тачка (е) члана 17(3)

2.3.2.1 Повезане врсте акција и њихов очекивани допринос тим специфичним циљевима и макрорегионалним стратегијама и стратегијама морских басена, где је то прикладно

Референца: тачка (е)(i) члана 17(3), тачка (ц)(ii) члана 17(9)

3.2 Управљање граничним прелизима

Врсте активности назначене у овом одељку доприносе специфичном циљу програма Interreg уклањањем уских грла преласка границе између Мађарске и Србије, спољне границе ЕУ, чинећи деловање граничних контрола ефикаснијим. То се може постићи усклађивањем активности граничне контроле и побољшањем способности органа надлежних за граничну контролу, као и применом инфраструктурног развоја малог обима ради повећања пропусног капацитета граничних прелаза.

Планиране акције уско су повезане са Приоритетном облашћу 11: Безбедност, циљ: „Побољшање система граничне контроле, управљања инспекцијом докумената и сарадње на конзуларним питањима у Дунавском региону” стратегије EUSDR.

Предлог акције 3.2.1

Развој капацитета управљања и мобилности граничних прелаза

Циљ ове акције је да се повећа капацитет садашњих или будућих граничних прелаза и побољша сигурност граничара и царинских служби.

Могуће активности могу да укључују, без ограничења:

- Развој инфраструктурних услова и техничких објеката граничних прелаза (нпр. царинарнице, превоз опасних материја, побољшање окружења граничних станица, изградња капацитета, куповина и унапређење технолошких решења);
- Унапређење знања и вештина граничара и царинских служби кроз обуке, радионице и друге кооперативне догађаје за учење;
- Проширивање људских капацитета граничних служби и царинске управе током периода велике фреквенције заједничким пројектима развоја капацитета;
- Проширивање распона комуникације како би се убрзала гранична контрола;
- Развој саобраћајне доступности граничне станице како би се елиминисала загушеност граничних прелаза и смањило време чекања (нпр. стварање услова за аутобуски саобраћај на станици граничног прелаза).

2.3.2.2 За програме INTERACT и ESPON:

Референца: тачка (ц)(i) члана 17(9)

Дефиниција једног корисника или ограничене листе корисника и поступак доделе

Није применљиво

2.3.2.3 Индикатори

Референца: тачка (е)(ii) члана 17(3), тачка (с)(iii)17(9)

Табела 2: Индикатори учинка

Приоритет	Специфичан циљ	ИД [5]	Индикатор	Јединица мере [255]	Кључна тачка (2024) [200]	Завршни циљ (2029) [200]
		RCO 87	Организације које сарађују преко границе			

Табела 3: Индикатори резултата

Приоритет	Специфичан циљ	ИД	Индикатор	Јединица мере	Почетна вредност	Референтна година	Завршни циљ (2029)	Извор података	Коментари
		RRC 84	Организације које сарађују преко границе након завршетка пројекта						

2.3.2.4 Главне циљне групе

Референца: тачка (е)(iii) члана 17(3), тачка (ц)(iv) члана 17(9)

Главне циљне групе које ће имати користи:

- Становници пограничног региона
- Туристи који путују у погранични регион или су у транзиту
- Предузећа која послују у пограничном региону или достављају робу преко границе

од активности које спроводи/-е:

- Јавни органи за контролу и управљање границама (граничари и царинске службе)
 - Јавне власти или државне компаније одговорне за развој саобраћаја
 - Локалне самоуправе
- и друге релевантне организације

2.3.2.5 Навођење специфичних циљаних територија, укључујући планирану употребу ITI, CLLD или других територијалних алата

Референца: тачка (e)(iv) члана 17(3)

Није применљиво

2.3.2.6 Планирана употреба финансијских инструмената

Референца: тачка (e)(v) члана 17(3)

Није применљиво

2.3.2.7 Индикативна анализа програмских ресурса ЕУ према врсти интервенције

Референца: тачка (u)(vi) члана 17(3), тачка (u)(v) члана 17(9)

Табела 4: Димензија 1 - поље интервенције

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 5: Димензија 2 - облик финансирања

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

Табела 6: Димензија 3 - територијални механизам испоруке и територијални фокус

Број приоритета	Фонд	Специфичан циљ	Шифра	Износ (у еврима)

3. План финансирања

Референца: тачка (f) члана 17(3)

3.1 Финансијска издвајања по годинама

Референца: тачка (g)(i) члана 17(3), тачке (a) до (d) члана 17(4)

Табела 7

Фонд	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	Укупно
ERDF (циљ територијалне сарадње)								
IPA III CBC ²								
NDICI-CBC ³								
IPA III ⁴								
NDICI ⁵								
ОСТР ⁶								
Interreg фондови ⁷								
Укупно								

² Interreg A, спољна прекогранична сарадња.

³ Interreg A, спољна прекогранична сарадња.

⁴ Interreg B и C.

⁵ Interreg B и C.

⁶ Interreg B, C и D.

⁷ ERDF, IPA III, NDICI или ОСТР, као јединствен износ према програмима Interreg B и C.

3.2 Укупна финансијска издвајања по фондовима и националном суфинансирању

Референца: тачка (f)(ii) члана 17(3), тачке (a) до (d) члана 17(4)

Табела 8

Број стратешког циља	Приоритет	Фонд (према потреби)	Основа за обрачун подршке ЕУ	Допринос ЕУ (a)=(a1)+(a2)	Индикативни пресек доприноса ЕУ		Национални допринос (b)=(c)+(d)	Индикативни пресек националног доприноса		Укупно (e)=(a)+(b)	Стопа суфинансирања (f)=(a)/(e)	Доприноси трећих земаља (у информативне сврхе)
					без ТА према члану 27(1) (a1)	за ТА према члану 27(1) (a2)		Национални јавни органи (c)	Национална приватна предузећа (d)			
	Приоритет 1	ERDF										
		IPA III CBC ⁸										
		NDICI- CBC ⁹										
		IPA III ¹⁰										
		NDICI ¹¹										
		ОСТР ¹²										
		Interreg фондови ¹³										
	Приоритет 2	(фондови описани изнад)										
	Укупно	Сви фондови										
		ERDF										
		IPA III CBC										
		NDICI-CBC										
		IPA III										
		NDICI										
		ОСТР										
		Interreg фондови										
	Укупно	Сви фондови										

⁸ Interreg A, спољна прекогранична сарадња.

⁹ Interreg A, спољна прекогранична сарадња.

¹⁰ Interreg B и C.

¹¹ Interreg B и C.

¹² Interreg B, C и D.

¹³ ERDF, IPA III, NDICI или ОСТР, као јединствен износ према програмима Interreg B и C.

4. Предузете мере за укључивање релевантних програмских партнера у припрему програма Interreg и улога тих програмских партнера у спровођењу, мониторингу и евалуацији

Референца: тачка (g) члана 17(3)

Поље за текст [10 000]

Партнери и њихове улоге у припреми програма

У складу са принципом управљања на више нивоа, учешће партнера било је централна компонента током развоја програма. Процес програмирања координише Програмски одбор (ПО) који се састоји од релевантних министарстава и организација на регионалном/жупанијском/локалном нивоу из Мађарске и Србије.

Из Мађарске ту спадају:

Министарство спољних послова и трговине, Министарство финансија, Министарство за иновације и технологију, Програмска канцеларија непрофитне компаније Сечењи, Жупанија Чонград-Чанад и Жупанија Бач-Кишкун.

Из Републике Србије ту спадају:

Министарство за европске интеграције, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре (Одељење за међународну сарадњу и ЕУ интеграције и Одељење за просторно и урбано планирање), Влада АП Војводине, Привредна комора Србије и Стална конференција градова и општина.

Заједнички секретаријат (укључујући Антену ЗС), национални орган и орган управљања Interreg IPA програмом прекограничне сарадње Мађарска – Србија такође су били укључени у процес програмирања.

Процес програмирања такође је укључивао саветнике са централног и локалног нивоа, као и представнике цивилног друштва, који су пружили драгоцен допринос процесу програмирања.

Из Мађарске су саветодавне институције биле: Секретаријат за Дунавску регионалну стратегију, Csemete Természet- és Környezetvédelmi Egyesület - установа за заштиту природе, Bácsalmásért Feldolgozó és Értékesítő Szociális Szövetkezet - социјална задруга, ДКМТ Дунав-Криш-Мориш-Тиса Еврорегионална развојна агенција - непрофитна компанија за јавно добро.

Из Србије саветодавне институције биле су: Министарство за европске интеграције, Републички завод за статистику, Канцеларија за сарадњу са цивилним друштвом, Развојна агенција Србије, Регионални центар за друштвено-економски развој „Банат”, Регионална развојна агенција „Бачка”, Регионална развојна агенција „Срем”, Регионална развојна агенција ПАНОНРЕГ.

Кључне тачке у процесу програмирања су састанци ПО на којима учествују чланови ПО, саветници и стручњаци који израђују територијалну анализу, стручни тим који израђује поглавље 2 ИП документа, као и стручњаци за стратешку процену животне средине (стручњаци SEA). Улога ПО - осим управљања и стратешке координације процеса планирања - била је разматрање и одобрење главних кључних тачака и учинака процеса програмирања (територијална анализа, SEA, радни документи повезани са стратегијом и садржајем нацрта Interreg програма).

Службеник Европске комисије одговоран за програм укључен је у процес и информисан о статусу и достигнућима програмирања писаном комуникацијом и учешћем на састанцима ПО.

Штавише, од почетка процеса припреме заинтересоване стране Програма, које су доле наведене, са обе стране границе су директно и активно укључене у складу са одредбама Кодекса понашања и на основу драгоценог доприноса ПО и ЗС Програма 2014–2020 (на основу њиховог локалног знања и искуства са Програмом 2014–2020).

Њихово учешће спроведено је кроз серију радионица, интервјуа и јавних консултација на мрежи како би се створио активан дијалог са њима (нпр. идентификовање локалних изазова и развојних потреба, конкретне акције и пројектне идеје, постојећи и потенцијални кандидати и мреже за сарадњу итд.). Организоване су радионице за укључивање заинтересованих страна у процес програмирања. У 2019. години одржане су две радионице, једна у Морахалому, Мађарска и једна у Новом Саду, Србија. У 2020. години одржане су четири радионице: две у Војводини (Нови Сад и Суботица) - суорганизоване у сарадњи са Националним органом Републике Србије; и две у Мађарској (у Сегедину и Кечкемету) - суорганизоване у сарадњи са две регионалне власти (жупаније Чонград и Бач-Кишкун). Током ових радионица учесници су били укључени у интерактивни процес где су могли да изразе своје мишљење о територијалним изазовима пограничног подручја, нивоу интеграције пограничног подручја и потенцијалним алатима и решењима помоћу којих би се ови изазови могли решити. Током радионица су се нашироко користиле главне методе за модерацију разговора као и игра бодовања, олује идеја и конструктивна дебата (2019.) и гласање и отворене дискусије (2020.). Анкете на мрежи су одржане у 2019. и 2020. години. Свеукупно у 2019. години регистровано је 135 важећих одговора, од тога 72 на мађарском и 63 на српском језику, док је 2020. упитник попунило 75 испитаника, 38 на српском а 37 на мађарском. Упитник је креиран на начин да максимизира допринос прикупљених података и различитих становишта заинтересованих страна, тако да је регистровано мноштво мерљивих података илустрованих детаљним квалитативним информацијама.

И радионице и онлајн анкете резултирале су територијалном анализом која је потом послужила као солидна основа за даљи рад на избору циљева политике и обликовању документа Interreg програма.

Јавност је била информисана о процесу програмирања на више места; углавном на веб страници претходног програма, веб страници Министарства за европске интеграције; али и на веб страницама чланова ПО.

Партнери и њихове улоге у спровођењу Програма

У складу са релевантним прописима Европске комисије, релевантни партнери из обе земље учеснице биће укључени у припрему и спровођење Програма, укључујући њихово учешће у одбору за праћење.

Земље партнери намеравају да обезбеде блиску сарадњу партнера у обе земље учеснице, као и са приватним и другим секторима. Земље партнери договарају се о саставу одбора за мониторинг на следећи начин:

1. надлежни органи, укључујући посредничка тела;
2. представници програмских партнера на које се односи уредба CPR према Европском кодексу понашања за партнерство:

Постављање ће бити осигурано именовањем партнерских земаља, а улога свих партнера ће бити наведена у Пословнику.

Механизам институционалне координације

Министарство спољних послова и трговине (у Мађарској, МФА) и Министарство за европске интеграције Републике Србије (у Србији, МЕИ), подржани радом надзорних одбора, заједничких секретаријата (са Антеном ЗС), контролног и других програмских тела ће се користити као стални механизми координације, обезбеђујући свеукупну координацију и мониторинг над спровођењем ESI и IPA фондова (главни оперативни програми и програми сарадње у оквиру IPA и ERDF) и других инструмената Уније и релевантних националних инструмената финансирања.

У Мађарској портфолио за планирање и спровођење програма Interreg/ETC, који се суфинансирају из извора ERDF, IPA/IPA II/IPA III и ENPI/ENI/NDICI припада Министарству спољних послова и трговине (МФА). У фази планирања, МФА је координисало процес програмирања свих програма прекограничне сарадње у којима учествује Мађарска, као и Министарство за иновације и технологију и од 01.01.2021 Канцеларија Премијера као координатор фондова кохезијске политике у Мађарској, а Министарство финансија одговорно за територијални развој у национални процес је учествовало у том процесу.

У Србији Министарство за европске интеграције координише IPA помоћ и процес програмирања и мониторинга свих програма прекограничне сарадње и користиће систем мониторинга као један од алата за спречавање двоструког финансирања. Представници одбора за праћење из Србије су они који су укључени у послове ЕУ, као и програмирање и коришћење средстава повезаних са другим областима IPA политике и допринеће комплементарности.

Поред тога, координација ће бити осигурана повременим позивањем програмских власти на састанке одбора за праћење или редовним консултацијама на националном нивоу о одређеним темама пре састанака и одлука одбора за праћење.

5. Приступ комуникацији и видљивости за програм Interreg (циљеви, циљана публика, канали комуникације, укључујући досег социјалних медија, тамо где је то потребно, планирани буџет и релевантни индикатори за мониторинг и евалуацију)

Референца: тачка (h) члана 17(3)

Поље за текст [4500]

Комуникација је саставни део Програма. Успешна и ефикасна комуникација доприноси успеху Програма. Успешна програмска комуникација захтева стратешки приступ - јасно дефинисани циљеви комуникације и одговарајуће кључне поруке, намењене циљној публици и испоручене им путем одговарајућих канала и алата. На почетку програма биће израђена комуникациона стратегија која ће бити основа за информационе и комуникационе мере у оквиру Програма.

Комуникациона стратегија успоставља и дефинише кључне елементе комуникације: циљеве комуникације, кључне поруке, циљану публику, канале и алате комуникације, као и стратешки комуникацијски приступ, а ослањаће се на прописе ЕУ, Interreg програм и искуства из претходних програма, налазе процена претходних програма и контекст пограничне регије Мађарска-Србија.

Показатељи комуникационих резултата успостављају се ради мерења напретка и утврђивања да ли су испуњени постављени циљеви комуникације Програма.

Главни задаци које треба покрити у смислу комуникације и видљивости програма су следећи:

- пружање подршке за припрему, управљање и развој визуелног идентитета Програма;
- успостављање, развој и одржавање веб странице Програма,
- учествовање у комуникацијским иницијативама ЕК, INTERACT-а и/или националних организација Мађарске и Србије (нпр. Дан ЕК);
- пружање смерница корисницима у правилној употреби визуелног дизајна Програма;
- представљање Програма на националним и међународним догађајима, такмичењима, прикупљању података итд.;
- организовање или допринос у организацији програмских догађаја;
- презентација и представљање Програма на регионалном нивоу, тако да партнери могу прикупити информације неопходне за развој пројеката;
- допринос информативним и рекламним акцијама на регионалном и локалном нивоу, како у Мађарској, тако и у Србији;
- деловање као контакт тачка за подносиоце предлога пројеката и partnere на регионалном нивоу;
- осигуравање обавезног објављивања у складу са прописима ЕУ.

Принципи програмске комуникације

Програмска комуникација засниваће се на следећим принципима:

- Транспарентност - у свим фазама морају бити доступне информације о Програму јавности, поштујући тако стандарде и захтеве ЕУ;
- Тачност - информације су валидне само ако су тачне;
- Правовременост - правовремене информације корисне су јавности, а вести вредне медијима;
- Јасноћа - како би се осигурало да су разумљиве циљној јавности, информације морају бити јасне;
- Фокус на пројекте и резултате - пројекти су најбољи амбасадори Програма; подршка спровођењу и видљивости пројеката и њихових иницијатива и резултата;
- Размена најбољих пракси између програма Interreg и између пројеката у оквиру Програма помаже у побољшању резултата Програма.

Програм у великој мери поштује хоризонталне принципе Програма када планира и спроводи мере информисања и комуникације.

- Одрживи развој - праксе које штите животну средину;
- Једнаке могућности и недискриминација - једнаке могућности и недискриминација рањивих група
- Једнакост мушкараца и жена.

Комуникација на програмском нивоу повезана је са спровођењем информационих и комуникационих мера Програма у целини. Комуникација на програмском нивоу између програмских тела и комуникација са корисницима има унутрашњи карактер, док између програмских тела и јавности - има спољни карактер и информише и промовише значај програма за погранични регион.

Комуникација на нивоу пројекта фокусира се на пројекте који се спроводе у оквиру Програма. Пре уговарања.

Спољна комуникација врти се око спољне публике, као што су: потенцијални корисници, медији, становници пограничног региона и две партнерске земље, итд. Спољна комуникација треба да буде истакнута на видљив начин коришћењем алата и платформи друштвених медија - посебно на нивоу програмских комуникација. Истовремено, присуство пројектних активности, резултати и достигнућа на друштвеним медијима биће захтев за све кориснике.

Оквирни буџет основних активности комуникације и видљивости	
Публикације	25 000
Огласи за позив за подношење предлога пројеката (национални и жупанијски ниво)	5000
Организација инфо дана, форума за тражење партнера	20 000
Организација радионица за главног корисника и друге кориснике	12 000
Организација догађаја; почетна и завршна конференција, дани ЕК	70 000
Материјали за промоцију и комуникацију	70 000
Веб дизајн, развој и одржавање веб страница друштвених медија и других алата	20 000
Услуге графичког дизајна и апликације	8000
Укупно	230 000

6. Навођење подршке малим пројектима, укључујући мале пројекте у оквиру малих пројектних фондова

Референца: тачка (i) члана 17(3), члан 24

Поље за текст [7000]

...

7. Одредбе о спровођењу

7.1. Програмски органи

Референца: тачка (а) члана 17(6)

Табела 9

Програмски органи	Назив институције [255]	Особа за контакт [200]	Е-адреса [200]
Орган управљања	Мађарска		
Државно тело (за програме са трећим земљама учесницама, ако је потребно)	Министарство за европске интеграције, Србија		
Орган за ревизију	Генерални директорат за ревизију европских фондова, Мађарска	Г. Balázs Dencsó др	balazs.dencso@eutaf.gov.hu
Група представника ревизора (за програме са трећим земљама учесницама, ако је потребно)	Канцеларија за ревизију фондова ЕУ, Србија		
Орган коме ће Комисија вршити исплате	Мађарски државни трезор	Г. Szabolcs Jakab	igazolohatosag@allamkincstar.gov.hu

7.2. Процедура за успостављање заједничког секретаријата

Референца: тачка (b) члана 17(6)

Поље за текст [3500]

Земље партнери договориле су се да успоставе ЗС за нови програм прекограничне сарадње 2021–27 Interreg-IPA-III СВС Мађарска-Србија на основу постојећег ЗС програма прекограничне сарадње Interreg-IPA СВС Мађарска-Србија и канцеларију Антена у Суботици. Према овој одлуци, ЗС ће бити успостављен у оквиру Програмске канцеларије непрофитне компаније Сечењи. (SZPO) и успостављање Антене ЗС биће одговорност Министарства за европске интеграције. ЗС ће бити функционално независан у оквиру организационих структура SZPO; али ће Компанија обезбедити потребну подршку за несметано пословање, као и хоризонталне услуге за успешну примену Програма (нпр. координацију развоја и рада система мониторинга Програма, регулаторне, правне, професионалне, набавке, финансијске и подршка за координацију ревизије).

ЗС ће радити у блиској сарадњи са органом управљања у вези са координацијом и спровођењем програма и пружаће подршку националним властима. Орган управљања и ЗС биће успостављени у систему који осигурава њихову сарадњу, с једне, и независност од националних структура, с друге стране. ЗС ће такође помоћи органу за праћење у извршавању њихових одговарајућих функција и задатака (између осталог, организовање састанака одбора за праћење, укључујући припрему и испоруку докумената, помагање у процесу доношења одлука, обезбеђивање праћења). Штавише, ЗС и Антена ЗС ће пружити информације о могућностима финансирања подносиоцима предлога пројеката, помоћи ће у процесу тражења партнера и развоју пројеката, управљати процесом пријављивања, подржати процес процене и избора апликација и помоћи ће корисницима у спровођењу њихових пројеката. Поред тога, ЗС ће припремити документе на програмском нивоу (нпр. смернице за подносиоце предлога пројеката и кориснике, извештаје које ће орган за управљање поднети Европској комисији

након одобрења одбора за праћење), координисаће процене извршене током примене Програма и вршиће информативне и промотивне активности.

Број и квалификација особља мора одговарати горе дефинисаним задацима. ЗС ће имати особље узимајући у обзир програмско партнерство. Чланови особља бирају се у договору са партнерским земљама. Изборна комисија састављена од по једног представника сваке партнерске земље и представника SZPO као институције домаћина одлучује о шефу ЗС. Чланове ЗС бира комисија који се састоји од по једног представника сваке партнерске земље, шефа ЗС и представника SZPO. Особље ЗС ће бити запослено у SZPO.

ЗС ће се налазити у Будимпешти у Мађарској, а особље ЗС биће у Сегедину у Мађарској. Антена ЗС програма биће смештена у Суботици, Србија. Друге филијале могу бити основане у Мађарској и Србији.

Укупном структуром и радом ЗС координисаће шеф ЗС, уз директну подршку следећих чланова особља:

- Заменик шефа ЗС
- Менаџери програма
- Менаџер комуникација - улогу коју испуњава други члан особља или запослени са пуним радним временом
- Финансијски менаџер - улогу коју испуњава други члан особља или запослени са пуним радним временом
- Шеф Антене ЗС
- Менаџер програма у Антени ЗС

ЗС и Антена ЗС финансираће се из техничке помоћи Програма. Детаљна правила финансијског управљања која су донели програмски органи у партнерским земљама биће утврђена у меморандуму о разумевању.

7.3 Подела обавеза између држава чланица које учествују и, где је применљиво, трећих или партнерских земаља и прекоморских земаља и територија, у случају финансијских корекција које намеће орган управљања или Комисија

Референца: тачка (с) члана 17(6)

Поље за текст [10 500]

7.3.1. Општа правила о обавезама између државе чланице и партнерске земље

Држава чланица/партнерска земља одговорна је за спречавање, откривање и исправљање неправилности и за повраћај непримерено плаћених износа.

Не доводећи у питање одговорност државе чланице/партнерске земље за откривање и исправљање неправилности и за повраћај непримерено плаћених износа у складу са чланом 52 Уредбе (ЕУ) 2021/1059, орган управљања ће осигурати да сваки износ плаћен као резултат неправилности - или када орган управљања има право да одустане од Уговора о субвенционисању ERDF/IPA и захтева повраћај доприноса ЕУ у целисти или делимично - главни партнер надокнади. Партнери ће главном партнеру вратити све неприкладно плаћене износе.

Ако главни партнер не успе да обезбеди отплату од других партнера или ако орган управљања не успе да обезбеди отплату од главног партнера, државе чланице/партнерске земље на чијој територији се дотични партнер налази или, у случају EGTC, где је регистрован, надокнадиће органу управљања све износе непримерено плаћене том партнеру.

Ако орган управљања сноси било какве правне трошкове за поступак за повраћај, чак и ако је поступак неуспешан, надокнадиће их држава чланица/партнерска земља која је домаћин главном партнеру одговорном за наведени поступак.

Држава чланица/партнерска земља одговорна је за враћање ERDF/IPA доприноса који је непримерено уплаћен у року од 45 календарских дана по пријему задужења издатог од стране органа управљања.

Орган управљања одговоран је за надокнаду износа враћених у општи буџет Уније у складу са расподелом обавеза између државе чланице и партнерске земље.

Орган управљања ће надокнадити средства Унији након што се износи врате од главног партнера / партнера / државе чланице / партнерске земље.

Када држава чланица надокнади органу управљања било који износ који је непримерено исплаћен партнеру, она може наставити или започети поступак повраћаја од тог партнера према свом националном закону. У ту сврху орган управљања и главни партнер ће доделити своја права која произилазе из ERDF/IPA уговора о субвенцији и Споразума о партнерству држави чланици / партнерској земљи.

У случају успешног повраћаја, држава чланица / партнерска земља може користити те износе за национално суфинансирање Програма. Држава чланица // партнерска земља неће имати обавезе извештавања према програмским властима, одбору за мониторинг или Европској комисији у вези са таквим националним повраћајем.

У случају да држава чланица / партнерска земља није испунила своју одговорност за отплату износа у горе поменутом року, орган управљања одузеће одговарајуће износе од годишње пребаченог националног доприноса за финансирање активности заједничког управљања без икаквог даљег обавештавања. Поред тога, износ националног доприноса за финансирање активности заједничког управљања за наредну годину биће повећан одбијеним износом.

Држава чланица и партнерска земља сагласне су да ни главни партнер ни орган управљања програма неће бити дужни да врате непримерено плаћен износ који не прелази 250 евра, без камата, као допринос из ERDF/IPA фондова операцији кумулативно у рачуноводственој години.

Ако горе дефинисани одговарајући износи премашују износе годишње пребаченог националног доприноса за финансирање активности заједничког управљања, а то је износ који се може надокнадити од државе чланице, партнерска земља, у складу са чланом 52 Уредбе (ЕУ) 2021/1059, подлеже налогу за повраћај издатом од Европске комисије, који ће се извршити, тамо где је то могуће, пребијањем износа одговарајућој држави чланици, партнерској земљи у накнадним уплатама за исти програм. Такав повраћај неће представљати финансијску корекцију и неће смањити подршку из Фонда Програму. Враћени износ представља наменски приход у складу са чланом [21 (3)] Уредбе (ЕУ, Euratom) [FR-Omnibus].

7.3.2. Правила о расподели обавеза

Држава чланица / партнерска земља сноси одговорност за следеће:

- *Неправилности у вези са главним или јединим партнером или партнерима:*

Држава чланица / партнерска земља сноси одговорност за отплату непримерено плаћеног износа како је описано у 7.3.1., осим ако докаже да је једини партнер или партнер(и) већ пренео неправилан износ главном партнеру који се налази на територији друге државе чланице / партнерске земље.

Држава чланица / партнерска земља сноси одговорност за могуће финансијске последице неправилности које су проузроковали главни или једини партнер или партнери који се налазе на њеној територији у сразмери ERDF/IPA потраживања од Европске комисије за период који чини основу за финансијску корекцију.

- *Неправилности заједничких органа управљања:*

У случају неправилности које произилазе из радњи и одлука које доносе орган за управљање, тело које обавља рачуноводствену функцију и / или Заједнички секретаријат, одговорност према Европској комисији и Одбору за мониторинг сноси држава чланица која је домаћин органа за управљање, тело које обавља рачуноводствену функцију и Заједнички секретаријат.

- *Системска неправилност - на националном нивоу:*

У случају да Европска комисија или Ревизорско тело утврде системску грешку, која се може јасно повезати са државом чланицом / партнерском земљом, дотична држава чланица / партнерска земља сноси искључиву одговорност за отплату.

- *Системска неправилност - на програмском нивоу:*

За системску неправилност или финансијску корекцију на нивоу програма која се не може повезати са државом чланицом / партнерском земљом, одговорност ће сносити држава чланица и партнерска земља заједно.

• *Финансијска корекција на програмском нивоу:*

Ако Европска комисија утврди финансијску корекцију на нивоу програма, одговорност утврђује орган управљања, Ревизорско тело и тело које обавља рачуноводствену функцију. Као опште правило, држава чланица / партнерска земља је одговорна за плаћање такве исправке. Држава чланица и партнерска земља платиће део корекције, који је пропорционалан износима за које је Ревизорско тело утврдило да је погрешно верификовано од стране државе чланице / партнерске земље.

8. Употреба јединичних трошкова, једнократних износа, фиксних износа и финансирања који нису повезани са трошковима

Референца: Чланови 94 и 95 Уредбе (ЕУ) 2021/1060 (CPR)

Табела 10

Употреба јединичних трошкова, једнократних износа, фиксних износа и финансирања који нису повезани са трошковима

Планирана употреба чланова 94 и 95	ДА	НЕ
Од усвајања, програм ће користити надокнаду доприноса Уније на основу јединичних трошкова, једнократних износа и фиксних износа под приоритетом према члану 94 CPR (ако је одговор да, попунити Прилог 1)	☐	☐
Од усвајања, програм ће користити надокнаду доприноса Уније на основу финансирања које није повезано са трошковима у складу са чланом 95 CPR (ако је одговор да, попунити Прилог 2)	☐	☐

ПРИЛОЗИ

Мапа 1: Мапа програмске области

Прилог 1: Допринос Уније на основу јединичних трошкова, једнократних износа и фиксних износа

Прилог 2: Допринос Уније на основу финансирања које није повезано са трошковима

Прилог 3: Списак планираних операција од стратешког значаја са временским планом

Прилог 1

Допринос Уније на основу јединичних трошкова, једнократних износа и фиксних износа

Образац за достављање података на разматрање Комисији

(Члан 94 Уредбе (ЕУ) 2021/1060 (CPR))

Датум подношења предлога пројекта	

Овај Прилог није потребан када се користе поједностављене опције трошкова на нивоу ЕУ утврђене делегираним актом из члана 94 (4) CPR.

A. Сажетак главних елемената

Приоритет	Фонд	Специфичан циљ	Процењени удео укупних финансијских издвајања у оквиру приоритета на који ће се применити поједностављена опција трошкова у %	Врста/-е обухваћених операција		Индикатор који покреће рефундацију		Јединица мере индикатора који покреће рефундацију	Тип поједностављене опције трошкова (стандардна скала јединичних трошкова, једнократних износа или паушалних износа)	Износ (у еврима) или проценат (у случају паушалних стопа) поједностављене опције трошкова
				Шифра ¹⁴	Опис	Шифра ¹⁵	Опис			

¹⁴ Ово се односи на шифру димензије поља интервенције у табели 1 Анекса I CPR.

¹⁵ Ово се односи на шифру заједничког индикатора, према потреби.

Б. Детаљи према типу операције (попуњава се за сваку врсту операције)

Да ли је орган управљања добио подршку од спољне компаније да у наставку наведе поједностављене трошкове?

Ако јесте, наведите спољну компанију: Да/Не – Назив спољне компаније

1.1. Опис врсте операције, укључујући временски оквир за спровођење ¹⁶	
1.2 Специфичан циљ	
1.3 Индикатор који покреће рефундацију ¹⁷	
1.4 Јединица мере индикатора који покреће рефундацију	
1.5 Стандардна скала јединичних трошкова, једнократних износа или паушалних износа	
1.6 Износ по јединици мере или проценат (у случају паушалних стопа) поједностављене опције трошкова	
1.7 Категорије трошкова обухваћене јединичним трошковима, једнократним износима или паушалним износима	

¹⁶ Предвиђени датум почетка избора операција и предвиђени датум завршетка (реф. Члан 57(6) CPR).

¹⁷ За операције које обухватају неколико поједностављених опција трошкова које покривају различите категорије трошкова, различите пројекте или узастопне фазе операције, поља 1.3 до 1.11 морају се попуњити за сваки показатељ који покреће рефундацију.

1.8. Да ли ове категорије трошкова покривају све прихватљиве трошкове за операцију? (Д/Н)	
1.9 Метода прилагођавања ¹⁸	
1.10 Провера постигнућа испоручених јединица - опишите који документ(и)/систем ће се користити за верификацију постигнућа испоручених јединица - опишите шта ће и ко проверавати током верификација управљања - опишите шта ће се предузети за прикупљање и чување релевантних података/докумената	
1.11 Могући опструктивни подстицаји, мере за ублажавања ¹⁹ и процењени ниво ризика (висок/средњи/низак)	
1.12 Укупан износ (национални и ЕУ) који ће Комисија надокнадити по овом основу	

¹⁸ Ако је применљиво, наведите учесталост и временски период прилагођавања и јасну референцу на одређени индикатор (укључујући везу до веб странице на којој је овај индикатор објављен, ако је применљиво).

¹⁹ Постоје ли потенцијалне негативне импликације на квалитет подржаних операција и, ако постоје, које ће мере (као што је осигурање квалитета) бити предузете да се надокнади овај ризик?

Ц: Обрачун стандардне скале јединичних трошкова, једнократних износа или паушалних износа*

1. Извор података који се користи за израчунавање стандардне скале јединичних трошкова, једнократних износа или паушалних износа (ко је производио, прикупљао и евидентирао податке; где се подаци чувају; датуми пресека; валидација итд.):

2. Наведите зашто су предложени метод и обрачун на основу члана 88(2) CPR релевантни за врсту операције:

3. Наведите како су направљени обрачуни, посебно укључујући претпоставке изражене у погледу квалитета или количина. Тамо где је то потребно, требало би користити статистичке доказе и мерила, а ако се затраже, доставити их у формату који може користити Комисија.

4. Објасните како сте осигурали да само прихватљиви издаци буду укључени у обрачун стандардне скале јединичних трошкова, једнократног износа или паушалне стопе;

5. Процена од стране тела или органа за ревизију методологије обрачуна и износа и аранжмана за обезбеђивање верификације, квалитета, прикупљања и чувања података:

Прилог 2

Допринос Уније на основу финансирања које није повезано са трошковима

Образац за достављање података на разматрање Комисији

(Чланови 95 Уредбе (ЕУ) 2021/1060 (CPR))

Датум подношења предлога пројекта	

Овај Прилог није потребан када се користе износи за финансирање на нивоу ЕУ који нису повезани са трошковима утврђеним делегираним актом из члана 89 (4) CPR.

A. Сажетак главних елемената

Приоритет	Фонд	Специфичан циљ	<i>Износ покривен финансирањем које није повезано са трошковима</i>	Врста/-е обухваћених операција		Услови које треба испунити / резултати које треба постићи за покретање надокнаде на основу индикатора	Комисије		<u>Јединица мере за услове које треба испунити / резултате које треба постићи за покретање надокнаде на основу индикатора Комисије</u>	Предвиђена методе надокнаде која се користи за покретање надокнаде на основу индикатора
				<u>Шифра</u> ²⁰	Опис		Шифра ²¹	Опис		

20 Ово се односи на шифру за димензију поља интервенције у Табели 1 Анекса I ЦПР -а и Анекса IV Уредбе EMFAF.

21 Ово се односи на шифру заједничког индикатора, према потреби.

Б. Детаљи према типу операције (попуњава се за сваку врсту операције)

1.1. Опис врсте операције			
1.2 Специфичан циљ			
1.3 Услови које треба испунити или резултати које треба постићи			
1.4 Рок за испуњење услова или резултата које треба постићи			
1.5 Јединица мере за услове које треба испунити / резултате које треба постићи за покретање рефундације од стране Комисије			
1.6 Интермедијарни резултати (ако је применљиво) који покрећу рефундацију од стране Комисије са распоредом рефундација	Интермедијарни резултати	Предвиђени датум	Износи (у еврима)

1.7 Укупан износ (укључујући финансирање из Уније и државе)	
1.8 Метода прилагођавања	
<p>1.9 Верификација постизања резултата или услова (и тамо где је релевантно, интермедијарних резултата)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Опишите који документ/-и ће се користити за верификацију постизања резултата или услова (и тамо где је релевантно, интермедијарних резултата) - Опишите како ће се извршити верификација управљања (укључујући ситуацију на лицу места) и од стране кога - Опишите шта ће се предузети за прикупљање и чување релевантних података/докумената 	
1.10 Коришћење грантова у облику финансирања које није повезано са трошковима / Да ли грант који држава чланица пружа корисницима има облик финансирања који није повезан са трошковима? [Д/Н]	
<p>1.11 Аранжмани за обезбеђивање ревизорског трага</p> <p>Наведите тела која су одговорна за ове аранжмане.</p>	

Прилог 3

Списак планираних операција од стратешког значаја са временским планом - члан 17(3)

Поље за текст [2000]
